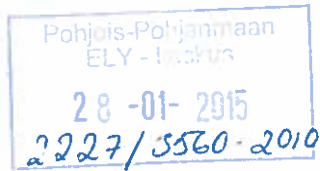

mu. 3.2.15 70

Ruka-Kuusamo -pilotti. Elinkeinolähtöisen, monitavoitteisen metsäsuunnittelun kehittäminen matkailukeskittymässä

LOPPURAPORTTI 22.1.2015

Hyväksytty ohjausryhmän sähköpostikäsittelyssä 28.1.2015

OAMK

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

OAMK

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

metsäkeskus

Metsänomistajat
MHY KUUSAMO

METLA

Sisällysluettelo

1	HANKKEEN TIEDOT.....	4
1.1	Hankkeen toteuttajat	4
1.2	Hankkeen nimi ja hanketunnus.....	4
2	YHTEENVETO HANKKEESTA.....	5
3	TAVOITTEET.....	7
3.1	Ylemmän tason tavoitteet	7
3.2	Hankkeen tavoitteet	7
4	HANKKEEN TOTEUTUS	8
4.1	Tiedonkeruu- ja suunnitteluprosessin toteuttaminen ja kehittäminen	8
4.2	Hankkeeseen liittyvä tiedottaminen ja sen suunnittelu.....	12
4.3	Metsänhoitoyhdistys Kuusamo.....	16
4.4	Suomen Metsäkeskus, Julkiset palvelut Pohjois-Pohjanmaa	18
4.5	Metla	20
4.6	Oulun ammattikorkeakoulu	21
5	KUSTANNUKSET JA RAHOITUS.....	24
6	RAPORTOINTI JA SEURANTA.....	27
7	TOTEUTUSOLETUKSET JA RISKIT	27
8	TULOKSET JA VAIKUTUKSET	29
8.1	Informaatiopalveluprosessi.....	29
8.2	Tilakohtainen päätöstuki.....	32

8.3	Virkistysarvokauppa	35
8.4	Maisematyölupamenettely	37
9	TOTEUTUKSEN ARVIOINTI.....	39
10	YHTEISTYÖKUMPPANIT	39
11	ESITYKSET JATKOTOIMENPITEIKSI	40
12	ALLEKIRJOITTAJAT JA PÄIVÄYS.....	40

Liite 1. Hankkeen julkaisut

Hankkeen tiedot

1.1 Hankkeen toteuttajat

Hallinnoija:

Oulun ammattikorkeakoulu (Oamk), Tekniikan ja luonnonvara-alan yksikkö (1.8.2014 alkaen) Vastuuhenkilö: yksikönjohtaja Risto Kimari (1.8.2014 alkaen), Aiemmin: Luonnonvara-alan yksikkö (vastuuhenkilö yksikönjohtaja: Reino Rossi, Jukka Tikkanen (31.1.2014 saakka), Tuomo Pesola.

Yhteyshenkilö: projektipäällikkö Raili Hokajarvi p. 010 272 2200, raili.hokajarvi@oamk.fi

Hankkeen osatoteuttajat:

Metsänhoitoyhdistys Kuusamo, Postiosoite: Keskuskujat 1, 93600 Kuusamo. Yhteyshenkilö: Anne Polojärvi, anne.polojarvi@mhy.fi, puh. 0400 282 339.

Suomen metsäkeskus, Julkiset palvelut, Pohjois-Pohjanmaa (1.1.2013 alkaen). Aiemmin Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskus. Postiosoite: Rautionkatu 2, PL 4, 90401 OULU. Yhteyshenkilö: Eeva-Liisa Repo, eeva-liisa.repo@metsakeskus.fi, puh 040-5487026.

Metsäntutkimuslaitoksen Joensuun toimipaikka. Postiosoite: PL 68, 80101 JOENSUU. Yhteyshenkilö: Mikko Kurttila, mikko.kurttila@metla.fi, puh. 050 391 3262

1.2 Hankkeen nimi ja hanketunnus

Hankkeen nimi on Ruka-Kuusamo pilotti. Elinkeinolähtöisen, monitavoitteisen metsäsuunnittelun kehittäminen matkailukeskittymässä. Hankkeennumero on 10387 ja diaarinumero 2227/3560-2010.

Hankkeen yleisesti ja tässäkin rapostissa käytetty lyhenne on MoTaSu-hanke (tai Motasu).

2 Yhteenveto hankkeesta

Tiivistelmä tavoitteista: Hankkeen päämääränä on vapaaehtoisuuteen perustuvien keinojen avulla tehostaa metsien monipuolista hyödyntämistä. Tavoitteena on parantaa ja monipuolistaa alueellista metsäsuunnittelumenettelyä kehittämällä sitä moniarvoiseksi informaatiopalvelumenettelyksi, joka parantaa eri osapuolten välistä tiedonkulkua ja tietojen hyödyntämistä päätöksenteossa. Kehittämisen kohteena on kolme tutkimuksissa ideoitua menettelytapaa: informaatiopalveluprosessi, virkistysarvokauppa ja yhteishakemus maisematyölupamenettelyyn. Testattava suunnitteluprosessi jakautuu kahteen päävaiheeseen: informaatiopalveluprosessi ja tilakohtainen päätöstuki

Tiivistelmä toimijoista: Hankkeen hallinnoija on Oulun ammattikorkeakoulu. Hanke on toteutettu tiiviissä yhteistyössä Metsäntutkimuslaitoksen sekä paikallisten toimijoiden - Metsänhoitoyhdistys Kuusamo ja Suomen metsäkeskus, Julkiset palvelut Pohjois-Pohjanmaan alue - kanssa. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat olleet Kuusamon kaupunki, paikalliset matkailupalveluyrittäjät ja puunhankkijat. Mukana ovat olleet myös Metsähallitus, Koillis-Suomen aikuiskoulutuskeskus ja Naturpolis.

Tiivistelmä, toimenpiteistä ja tuloksista: Hankkeessa on kehitetty metsäsuunnitteluun kuuluvaa informaatiopalveluprosessia seitsemän vaiheen kautta. Suunnitteluhankkeen aloituksessa sovittiin suunnittelun käynnistyksestä. Suunnitteluprosessin omistaja ja käynnistäjä oli Metsänhoitoyhdistys Kuusamo metsänomistajien edustajana. Suunnittelulle laadittiin osallistamissuunnitelma ja viestintäsuunnitelma ja suunnittelua ohjaamaan sovittiin suunnittelun ohjausryhmä. Hankkeen projektihenkilöstö toteuttajaorganisaatioissa vastasi käytännön toimenpiteistä. Suunnittelusta tiedotettiin eri tahoille, tärkeimpinä metsänomistajat, matkailuyrittäjät ja metsäalan toimijat. Aluksi järjestettiin tiedotus- ja osallistamistilaisuudet, lähetettiin kirjeitä ja järjestettiin maastoretkeilyjä. Tilaisuuksista ilmoitettiin lehdissä ja verkkosivuilla. Ennakkotietona kerättiin kyselyillä eri tilaisuuksissa, haastateltiin matkailuyrittäjiä ja matkailijoita, koottiin kaavatiedot sekä aineistot. Näistä laadittiin raportteja ja tiedotteita. Täsmentäviä maastotöitä varten tehtiin ohjeistus, jonka mukaan metsäkeskus keräsi tiedot. Alueen ominaispiirteitä ja metsänkäsittelyn mahdollisuuksia kuvaamaan laadittiin alueliite: *Maisema- ja metsänhoito Ruka-Kuusamon alueella*. Tämä lähetettiin metsänomistajille tilakohtaisen tiedon mukana ja pyrittiin jakamaan toimijoille mahdollisimman laajasti. Metsänomistajille lähetettiin kaksi tilakohtaista tiedotetta, joista ensimmäinen koski metsänhoitotöitä ja hakkuita ja jälkimmäinen kaavoitusta ja reittitietoa. Suunnitteluprosessin

lopuksi laadittiin alueellinen tietopaketti, joka on verkkosivu – *Ruka-Kuusamon metsät* – osoitteessa www.oamk.fi/rukanmetsat. Lisäksi laadittiin painettu tiedote, jota jaetaan erityisesti matkailuyrityksille ja sitä kautta myös matkailijoiden tietoon. Tilakohtaista päätöstukea kehitettiin pilottisuunnitelmien avulla. Näitä tehtiin 11 kappaletta yksittäisille metsänomistajille. Pilottisuunnitelmissa oli keskeistä vaihtoehtojen tarjoaminen ja niiden vaikutusten esittely metsänomistajalle sekä vuorovaikutus metsänomistajan kanssa.

Maisematyölupamenettelyä kehitettiin yhdessä Kuusamon kaupungin kanssa. Tuloksena oli päätös, jonka perusteella maisematyölupamenettelyä kevennettiin mm. määrittelemällä linjaus vähäisestä toimenpiteestä. Maisematyöluvan metsäsuunnittelukauden pituinen voimassaolo on myös käytännössä kokeiltu. Virkistysarvokaupan (maisema-arvokauppa) toteutuksesta tehtiin erillinen selvitys, johon liittyi työpaja Rukalla. Suhtautuminen uusiin malleihin oli myönteistä, mutta toteuttaminen vaatii jatkokehittämistä. Lisäksi metsämaiseman huomioimista ja maisema-arvokauppaa markkinoitiin esitteellä.

Hankkeen toimista on tiedotettu tilaisuuksissa ja retkeilyllä, hankkeen verkkosivuilla, artikkelissa ja lehtijutuissa. Paikallinen yhteistyö kaavoitukseen on tiivistynyt ja hankkeen tuloksia voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa kaavoitusprosesseissa. Yhteistyö matkailupalveluyrittäjien kanssa oli riippuvaista henkilökohtaisista yhteyksistä, joita hankkeen aikana tehtiin. Suunnitteluprosessin tuotoksia voidaan alueella hyödyntää jatkossakin, kaikkien metsätoimijoiden kautta. Suunnittelun käytännön uudistaminen vaatii vielä esimerkiksi tietojärjestelmien kehittämistä ja kustannustehokkuutta.

Tiivistelmä kustannuksista: Hankkeen toteutuneet arvonlisäverolliset kokonaiskustannukset olivat 448 420 euroa (budjetti 447 859 €), palkkakustannukset tästä 360 000 €. Osatoteuttajittain Oamkn kokonaiskulut olivat 259 318 €, Metlan 70 124 €, Mhy Kuusamon 59 197 € ja Suomen Metsäkeskuksen 59 782 €. Hankkeen alkaessa arvonlisäverot olivat tukikelpoisia. ELY-keskuksen muutospäätöksessä (8.1.2014) todettiin arvonlisäverot tukikelvottomiksi muiden kuin Mhy Kuusamon osalta. Hankkeen tukikelpoinen kustannusarvio ja toteuma oli 443 836 €.

Tiivistelmä rahoituksesta: Hankkeen rahoituksesta 91,85 % on julkista rahoitusta. EU:n osuus 45 % ja valtion osuus 38 %. Kuntarahoitus (9,84 % %) koostuu pääosin Oulun seudun koulutuskuntayhtymän, Oamkn omarahoituksesta ja Kuusamon kaupungin rahoituksesta. Muu julkinen rahoitus (Metsäkeskus) on 2,01 %. Yksityisrahoitus (8,15 %) on Metsänhoitoyhdistys Kuusamon omarahoitusta sekä metsäyritysten ja matkailuyrittäjien maksamaa. Osa yksityis- ja kuntarahoitusta oli retkeilyjen ja tilaisuuksien osallistumismaksuja.

3 Tavoitteet

3.1 Ylemmän tason tavoitteet

Hankkeen päämääränä on vapaaehtoisuuteen perustuvien keinojen avulla tehostaa metsien monipuolista hyödyntämistä. Tavoitteena on parantaa ja monipuolistaa alueellista metsäsuunnittelumenettelyä kehittäen sitä moniarvoiseksi informaatiopalvelumenettelyksi, joka parantaa eri osapuolten välistä tiedonkulkua ja tietojen hyödyntämistä päätöksenteossa. Entistä tehokkaamman informaatiopalvelun avulla voidaan puolestaan avata uusia metsänkäyttömuotoja metsänomistajille ja parantaa metsiin tukeutuvien yritysten toimintaedellytyksiä.

Tutkimuksen tuottamien menetelmien jatkokehittäminen onnistuu parhaiten pilottihankkeissa. Alueellisen suunnittelun pilotoinnin tarve on kirjattu mm. Pohjois-Pohjanmaan metsäohjelmaan 2006-2010. Kyseisen ohjelman päivityksessä (2008-2010) todetaan, että *”alueellista/seudullista suunnittelua tulee kehittää ja käyttää välineenä metsän eri käyttömuotojen yhteensovittamisessa”*.

Vapaaehtoisten suunnittelun menettelytapojen kokeiluhankkeet ovat kansainvälisestikin kiinnostavia, joten niiden avulla voidaan osaltaan parantaa mielikuvaa alueesta, joka elinkeinotoiminnassaan kunnioittaa tasapainoisesti sekä pohjoista luontoa että siellä asuvia ihmisiä.

3.2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeessa testataan ja kehitetään tutkimuksen tuottamia menetelmiä käytännössä. Hankkeessa kehitetään ja toteutetaan käytännössä uusi metsäsuunnittelun toimintamalli. Kehittämisen kohteena on kolme tutkimuksissa ideoitua menettelytapaa: informaatiopalveluprosessi, virkistysarvokauppa ja yhteishakemus maisematyölupamenettelyyn. Menettelytapoja muokataan tutkijoiden ja paikallisten toimijoiden kanssa testattavaksi käytännössä. Testattava suunnitteluprosessi jakautuu kahteen päävaiheeseen: informaatiopalveluprosessi ja tilakohtainen päätöstuki.

Informaatiopalveluprosessi perustuu metsäkeskuksen keräämään metsävaratietoon, jota täydennetään osallistamisen kautta yrittäjiltä ja maanomistajilta tulleilla tietotarpeilla. Tilakohtainen päätöstuki perustuu informaatiopalveluprosessin tuottamaan tietoon. Tilakohtaista

päätöstukea kehitetään ja testataan pilottitiloilla. Tarkoituksena on tuottaa vaihtoehtoisia metsänkäsittelytapoja ja niiden seuraamusten arviointia tilakohtaisen toimenpidesuunnittelun tueksi.

Hankkeen välittömänä kohdealueena on Ruka-Kuusamon alue. Tavoitteena on, että kohdealueen metsänomistajat ja yrittäjät hyötyvät hankkeesta välittömästi. Pilottialueella kehitettäviä ja testattavia uusia käytäntöjä voidaan soveltaa myöhemmin muilla vastaavilla alueilla, joilla metsien käytölle on kilpailevia tavoitteita. Hankkeen tuloksista tiedotetaan ja tuloksia esitellään maakunnassa, mutta tuloksia hyödynnetään myös seminaareissa ja tutkimusartikkeleita kirjoitettaessa.

Hankkeen tuloksista tiedotetaan paikallisesti ja raportoidaan kansallisesti ja kansainvälisesti. Tilakohtaisen päätöstuen menettelyä sovelletaan tätä hanketta seuraavan metsänomistajien koulutushankkeen yhteydessä.

4 Hankkeen toteutus

4.1 Tiedonkeruu- ja suunnitteluprosessin toteuttaminen ja kehittäminen

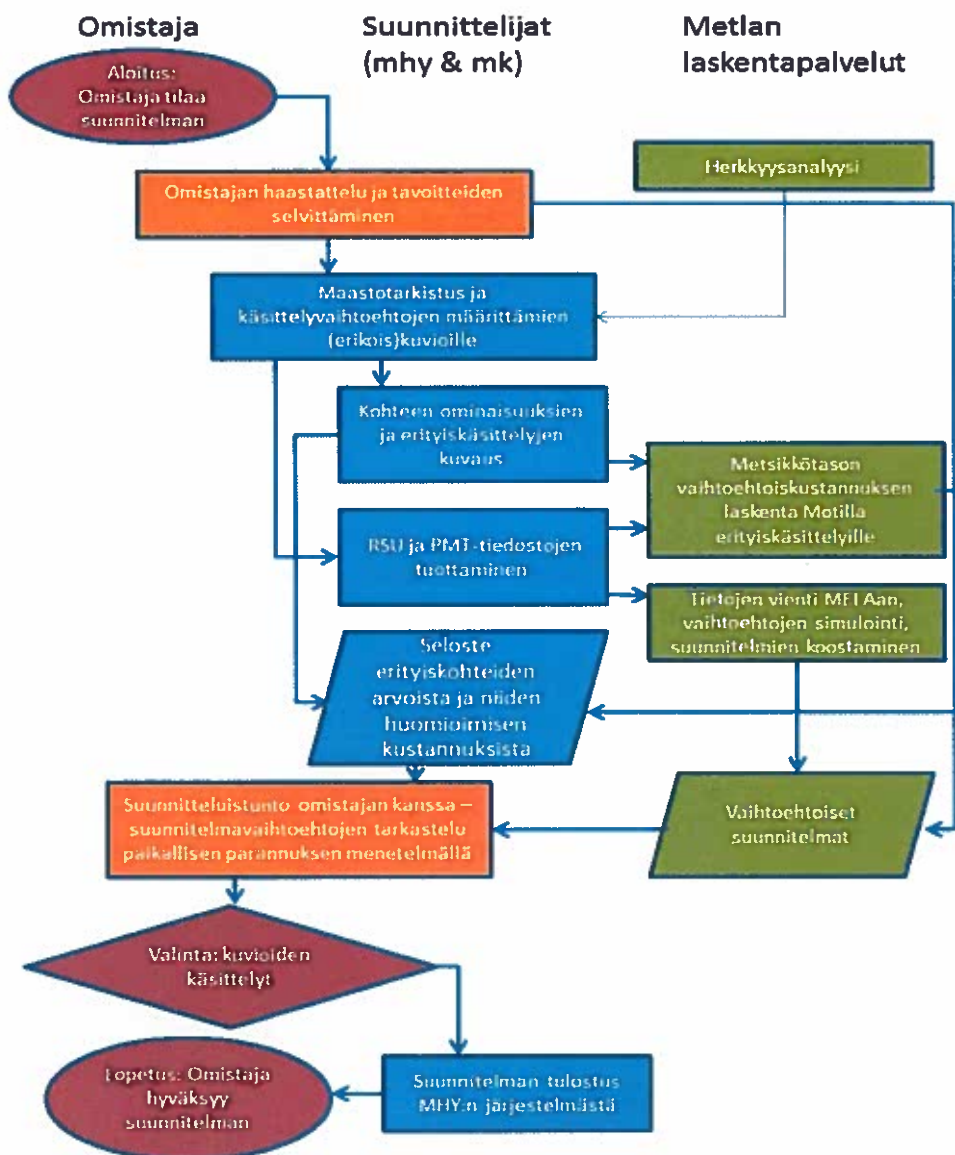
Hankkeen tavoitteena oli kehittää ja toteuttaa uusi metsäsuunnittelun toimintamalli. Toimintamallin kehittäminen oli kaikkien osatoteuttajien tehtävänä. Tulevaisuudessa suunnitelmien tulee huomioida nykyistä enemmän alueellisia tavoitteita (esimerkiksi matkailu), vastata sekä ympäristön- ja luonnonsuojelutavoitteisiin että asiakkaiden vaatimuksiin ja odotuksiin. Testattava suunnitteluprosessi jakautuu kahteen päävaiheeseen: informaatiopalveluprosessi ja tilakohtainen päätöstuki. Informaatiopalveluprosessi toteutettiin hankesuunnitelmassa esitettyjen vaiheiden mukaisesti. Taulukossa 1 on esitetty aikataulus ja eri vaiheisiin liittyvät toiminnot. Prosessia on esitelty tarkemmin Tulokset-luvussa.

Taulukko 1: Informaatiopalveluprosessin toimenpiteet vaiheittain kuvattuna.

Suunnittelu- vaihe	2011	2012	2013	2014
Suunnitteluhan- kkeen aloitus	Tiedotuskirje metsänomistajille huhtikuussa 2011. Projektiryhmä 11.1. Esitys suunnittelualueen rajauksesta 22.2.2011, Ohjausryhmä vahvisti aluerajauksen 22.3 ja antoi lisäohjeita. Osallistamissuunnitelma ja viestintäsuunnitelma ohjausryhmässä 22.3. Metsänhoitoyhdistyksen valtuusto käsitteli 30.3. Suunnittelun ohjausryhmän kokouksia 2 kertaa			
Tiedottaminen, lähtökohtien kartoitus ja organisoitumin en	Suunnittelun ohjausryhmä (SOR) 22.3. pj. metsänomistajien edustaja. Yleisötilaisuus Kuusamossa 11.4. Metsänomistajien kartoitus Tiedotuskirje metsänomistajille 11.4. Tiedotus matkailuyrittäjät ja matkailuyhdistyksen hallitus. MHY valtuusto joulukuu. Tiedotusvälineet, Leikko, Koillissanomat, Koillismaan uutiset Metsänomistajaretki Sotkamoon Matkailuyrittäjien haastattelut 15 kpl Suunnittelun ohjausryhmän kokouksia 2 kertaa	SOR kokous 19.3.2012 NewForex-kyselyt matkailijoille ja metsänomistajille		
Ennakkotiedon keruu.	Kyselyt yleisötilaisuuksissa Osallistamistilaisuus Rukalla 25.5.11 MHY:n metsämessut 16.9. Käylän kylätapahtuma 9.7. SoftGIS karttakysely Matkailijakysely haastattelemalla Rukalla huhtikuu 2011 Metsävaratieto hankkeen käyttöön metsäkeskukselta Kaavadata Kuusamon kaupungilta Reitistödata Kuusamon kaupungilta Raportti maankäytön rajoituksista Maastotyöohje syksy	Kaavoitustieto metsäkeskuksen Aarni-järjestelmään		

Suunnitteluvaihe	2011	2012	2013	2014
Täsmentävät maastotyöt.		Kuviotietojen täydennys 450 kuviota, yhteensä 740 ha. Näistä maastossa 300 kuviota, 570 ha Opiskelijaryhmät Vuosselin reitillä Opiskelijaryhmät 7 tilan alueella	Kuviotietojen täydennys toimenpiteiden osalta	
Alueliitteen laatiminen	Suunnitelu käynnistyy	Kuvien ja sisällön tuottaminen Alueelliset vaihtoehtolaskelmat Paikkatietoanalyysit ja karttaesityksiä ArcGis-ohjelmalla	Suunnittelu-kokouksia Käsittely ohjausryhmässä Maisema ja metsänhoito Ruka-Kuusamo alueella, jakelu syksy 2013	Jakelu tapahtumissa, mhy:stä ja metsäkeskukselta
Metsätiedotteen laatiminen verkkopalveluun ja luovuttaminen tiloille			Metsänomistajille Metsään.fi mallinen kirje kesäkuussa Toinen tilakohtainen metsänomistajakirje joulukuussa, alueliite mukana	
Alueellisen tietopaketin laadinta ja tiedottaminen päättää informaatiopalveluprosessin			Suunnittelu käynnistyy	Työpajat 12.2. Päätös verkkosivutoteutuksesta. Projektiryhmän Lync-kokouksia Sivut julkistettiin lokakuussa

Tilakohtaista päätöstukea kehitettiin pilottimetsäsuunnitelmien avulla. Hankkeen tavoitteena oli laatia 10-15 pilottisuunnitelmaa yksittäisille metsätiloille ja kehittää toimintamallia suunnittelun edetessä. Pilottisuunnitelmista ensimmäinen laadittiin metsäkeskuksen toimesta ja loput 10 laadittiin metsänhoitoyhdistyksen johdolla. Oamk koordinoi prosessin kehittämistä ja Metla vastasi vaihtoehtojen laskennoista. Tilakohtaisen päätöstuen etenemistä kuvattiin seuraavalla vuokaaviolla (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Tilakohtaisen päätöstuen eteneminen vuokaaviomallilla kuvattuna.

Taulukossa . on esitetty tilakohtaiseen päätöstukeen liittyvien toimenpiteet ja aikataulus:

Taulukko 2. Tilakohtaisen päätöstuen toimenpiteet ja ajoitus.

	2011	2012	2013	2014
Tilakohtainen päätöstuki	Tilakohtaisten pilottimetsäsuunnitelmien markkinointi, tilauksia 5 kpl Ensimmäisen pilottitilan maastotyöt	Pilottisuunnitelmia 5 kpl, 3 keskeneräistä Suunnitteluprosessin testaus Vuorovaikutteisen käyttöliittymän kehittäminen	Pilottisuunnitelmia 2 kpl, 3 kesken Vuorovaikutteisen käyttöliittymän testaus ja raportointi	Loput 5 pilottisuunnitelmat valmistuvat

4.2 Hankkeeseen liittyvä tiedottaminen ja sen suunnittelu

Hankkeen sisäinen tiedottaminen

Hankkeen sisäisen viestinnän tavoitteena oli tiedottaa hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen kuuluvista toimenpiteistä ja tuloksista. Hankkeen toimijoiden välinen yhteistyö ja tiedonkulku olivat hyvin oleellisia toimenpiteiden onnistumisen kannalta. Hanketoimijat pitivät vuosittain yhden laajemman kokoontumisen, jossa oli myös muita asiantuntijoita mukana. Toimijoiden kesken pidettiin palavereja 3-10 kertaa vuodessa. Yleensä tapaamiset kestivät päivän ja ne ajoittuivat hankkeen toimintojen mukaisesti. Hankkeen loppuvaiheessa kokoontumisia järjestettiin sähköisesti Lync-yhteyden kautta. Sähköposti ja puhelin olivat lisäksi tärkeitä työvälineitä.

Hankkeen ohjausryhmän kokoukset järjestettiin 1-2 kertaa vuodessa. Ohjausryhmälle tiedotettiin kokouksia ennen ja jälkeen sähköpostitse. Suunnittelun ohjausryhmä kokoontui yleensä ohjausryhmän kokouksen yhteydessä sopimaan konkreettisista suunnitteluprosessin etenemistä koskevista asioista.

Ulkoisen viestintä

Ulkoisen viestinnän tavoitteena on tiedottaa metsien monipuolisesta hoidosta ja käytöstä sekä erilaisista käyttötarpeista. Tavoitteena on lisätä alueellisesti ja paikallisesti eri osapuolten ymmärrystä toistensa tarpeista ja näkemyksistä sekä metsäsuunnittelun mahdollisuuksista metsien

monipuolisessa käytössä. Valtakunnallisesti ja kansainvälisesti viestinnän tavoitteena on osallistua metsäsuunnittelun tutkimukseen ja kehittämiseen. Viestinnässä on tärkeä kunnioittaa maanomistajan oikeutta päättää metsiensä käytöstä.

Ulkoisen viestinnän toimenpiteet on koottu kohderyhmittäin taulukkoon 3 ja viestintää on kuvattu lyhyesti myös tekstinä. Julkaisuista on erillinen lista liitteessä 1. Alueella ja paikallisesti julkaisiin lukuisia lehtijuttuja, jotka tukivat hankkeen toteutusta.

Taulukko 3. Ulkoisen viestinnän toimenpiteet kohderyhmittäin ja aihealueittain.

Viestintä-aihe	Metsänomistajat	Matkailuyrittäjät	Muut toimijat	Suuri yleisö
Hankkeen käynnistäminen	Mhy:n valtuusto 30.3.2011 Lehdistötiedote 3/2011 Kirjeet 4/2011 Tiedotustilaisuus 11.4.2011 Osallistamistilaisuus 25.5.2011	Lehdistötiedote 3/2011 Tiedotustilaisuus 11.4.2011 Ruka-Kuusamo matkailuyhdistyksen hallitus 4.4.2011 Tiedotustilaisuus 11.4.2011 Osallistamistilaisuus 25.5.2011	Lehdistötiedote 3/2011 Tiedotustilaisuus 11.4.2011 Osallistamistilaisuus 25.5.2011	Lehdistötiedote 3/2011 Tiedotustilaisuus 11.4.2011
Tiedotuskirjeet	Metsään.fi –kirje 2011 Tiedotuskirje metsänkäsittelymenetelmistä 3/2012 Metsään.fi tilakohtainenkirje 6/2013 Tilakohtaiset kaavatiedot, alueliite 12/2013	Tiedote 2/2012		Metsäkeskuksen uutiskirje (seminaari) 8/2013 Metlan tiedote 2013
Maastoretkeilyt	Metsänkäsittelyn vaihtoehdot ja toteutus, Sotkamo 5/2012 Pilottitilan vaihtoehtoiset metsäsuunnitelmat, Ruka 5/2012 Naisten metsäpäivät, Kuusamo 9/2013 Metsänkäsittelymenetelmät 10/2014	Pilottitilan vaihtoehtoiset metsäsuunnitelmat, Ruka 5/2012	Seminaari 10/2013 (peruuntui)	Tiedote retkeilystä

Viestintä-aihe	Metsänomistajat	Matkailuyrittäjät	Muut toimijat	Suuri yleisö
Tapahtumat	Metsänkäsittelymenetelmät, uusi metsälaki 10/2014	Kehittämispäivät metsä- ja matkailutoimijoille, Ruka 4/2013 Kehittämispäivät maankäytön suunnittelijoille ja metsätoimijoille, Oulu 9/2013		Oamk, pelletöintipäivä 4/2012 Koko perheen metsäpäivä Oulu 8/2012 Oulun seudun metsäpäivä 8/2012 Pikku-farमारit, Yli-Ii) /2012 Pikkufarमारit tapahtuma 8/2013
Tapaamiset	Työpaja alueellisen tietopaketin toteutuksesta 2/2014 Työpaja virkistysarvokaupasta 6/2014		Kuusamon kaup. maisematyöluopame nettely 3 krt 2012 Metsä- ja maankäytön kehittämispäivän suunnittelu 2 krt/2013	
Internet-sivut	Hankesivut www.oamk.fi/motasu 2011- Metsäkeskus Hankkeet Ruka_kuusamo –pilotti http://www.metsakeskus.fi/ruka-kuusamo-pilotti Alueellinen tietopaketti www.oamk.fi/rukanmetsat 2014-			
Matkat ja seminaarit	Slovenia ja Itävalta opintomatka 5/2013	Slovenia ja Itävalta opintomatka 5/2013	Ekosysteemi-palvelut, Kööpenhamina 2012 Slovenia ja Itävalta opintomatka 5/2013 Metlan seminaari Oulu 5/2013 IUFRO Sopron Unkari 5/2014	
Hankkeen päätyminen	Koulutustilaisuus 28.10.2014	Alueellinen tietopaketti Ruka-Kuusamon metsät 10/2014		

Hankkeen käynnistymisestä tiedotettiin hankealueen metsänomistajille kirjeitse huhtikuussa 2011 ja lehdistötiedotteella. Avoin tiedotustilaisuus hankkeen käynnistymisestä järjestettiin 11.4.2011. Tilaisuudesta tiedotettiin paikallislehdissä ja toimijoiden verkkosivuilla.

Hankkeen toteutusvaiheessa ulkoisen viestinnän tärkeimmäksi välineeksi muodostuivat hankealueen paikalliset sanomalehdet, artikkelit ja kirjeet hankealueen metsänomistajille. Lisäksi hankkeen loppuseminaari ja erilaiset tapahtumat, joissa hanke oli esillä, olivat tärkeä osa tiedottamista. Hankkeen järjestämistä tapahtumista tiedotettiin aina ilmoituksella paikallisissa sanomalehdissä ja mukana olevien organisaatioiden internetsivuilla. Kevään 2011 aikana matkailuyrittäjien näkemyksiä metsäsuunnittelussa huomioitavista kohteista selvitettiin myös haastatteluilla (15) ja karttasovelluksen avulla, josta tiedotettiin matkailuyrittäjille Kuusamon matkailuyhdistyksen kautta, sillä matkailuyrittäjiä oli vaikea saada mukaan yhteisiin tilaisuuksiin.

Hanke järjesti useita maastoretkeilyjä, joissa esiteltiin vaihtoehtoisia metsänkäsittelymenetelmiä ja niistä tuotettuja vertailulaskelmia. Retkeilyt järjestettiin pääasiassa Kuusamossa, mutta erilaisiin metsänkäsittelymenetelmiin tutustuttiin myös Sotkamoon suuntautuneella retkellä. Retkillä tutustuttiin muun muassa pienanaukko- väljennys- ja kaistalehakkuihin sekä erikäisrakenteisen metsänkasvatukseen. Maastoretkeilylle saivat osallistua kaikki asiasta kiinnostuneet. Lisäksi järjestettiin yksi maastoretki yhdyskuntatekniikan lautakunnalle.

Hankkeen rahoittajan myöntämä lisävuosi oli konkreettisten tulosten esittelynkin kannalta merkityksellinen, sillä ensimmäiset pilottisuunnitelman tilanneet metsätilat saivat suunnitelman mukaiset hakkuut ja hoitotyöt toteutetuksi. Näille kohteille saatiin metsänomistajien suostumuksella järjestää maastoretkiä. Retkeltä saatu palaute oli positiivista ja moni mukana ollut ymmärsi, että pienilläkin asioilla voidaan vaikuttaa hakkuun jälkeisiin maisema-arvoihin.

Metsänomistajille lähetettiin metsään.fi -tiedote, hankkeessa laaditut maisemaa huomioivat metsänhoito-ohjeet ja tiedotteen metsäsuunnittelussa huomioitavista kohteista. Metsään.fi -tiedotteessa hankealueen metsänomistajat saivat hakkuu- ja hoitotyöehdotukset kuvioittain omalta tilaltaan. Lisäksi heille toimitettiin tietoa omalla tilalla olevista virkistysreiteistä ja kaavoituksesta.

Myös hankkeen toimijoiden laatimat artikkelit olivat merkittävässä osassa hankkeen edistymisestä ja tuloksista tiedottamisessa (liite 1). Paikalliset sanomalehdet julkaisivat useita artikkeleita hankkeen tuloksista kuvien kera. Lisäksi metsänomistajille suunnatussa Leikkolehdeissä oli hankkeesta useita artikkeleita. Myös Oulun ammattikorkeakoulun verkkojulkaisuun ePookiin hyväksyttiin julkaistavaksi kaksi artikkelia. Lisäksi yksittäisiä artikkeleita oli muissa julkaisuissa.

4.3 Metsänhoitoyhdistys Kuusamo

Metsänhoitoyhdistys Kuusamo toimi hankkeessa metsänomistajien edustajana. Näin lisättiin hankkeen uskottavuutta metsänomistajiin sekä vähennettiin ”suojelupelkoa”. Hankkeen alkaessa esiintyneet epäluulot saatiin oikaistua ja lopussa kriittisinkin metsänomistaja antoi tunnustusta hankkeen tuloksille. Metsänhoitoyhdistys korosti hankkeen käytännön hyötyjä metsänomistajille, maisematyölupien poistumista harvennuksista, erilaisia vaihtoehtoja hakkuisiin ja metsänomistajien erilaisten tarpeiden huomioimista, uusia tulomahdollisuuksia ja maisemanhoidon tuotteita sekä metsänhoidon myönteisiä maisemavaikutuksia.

Metsänhoitoyhdistyksen metsäsuunnittelija (Petteri Rahkola) teki pääosan tilakohtaiseen metsäsuunnitteluun liittyvistä tehtävistä hankkeen kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana. Asiantuntija (Anne Polojärvi) toimi hankkeen kehittämistehtävissä koko hankeajan ja vastasi myös mm. tiedotuksesta yhdessä projektipäällikön kanssa.

Metsänhoitoyhdistys vastasi alueen metsänomistajien kartoituksesta. Hankealueen kokonaispinta-ala oli 24 000 ha. Tilat, jotka olivat Rukan yleiskaavan ulkopuolella osittain, otettiin mukaan suunnittelualueeseen kokonaisina tiloina. Rukan alueen osayleiskaavan alueella sijaitsevista 415 tilasta osa sijoittuu kaavan sisällä oleville 22 erilliselle rantakaava-alueelle. Alueella oli kaikkiaan 376 metsänomistajaa.

Metsänhoitoyhdistys Kuusamon vastuulla oli vaihtoehtoja tuottavien metsäsuunnitelmien markkinointi metsänomistajille. Vaihtoehtoja tuottavia metsäsuunnitelmia markkinoitiin muun muassa hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa, metsämessuilla ja Leikossa ilmestyneellä artikkelilla sekä hankealueeseen kuuluvien metsänomistajien ottaessa yhteyttä metsänhoitoyhdistykseen. Tilakohtaisia ja monitavoitteisia metsäsuunnitelmia tehtiin metsänhoitoyhdistyksessä 10 kpl ja valtaosalla näistä tiloista hakkuut ja hoitotyöt ovat käynnistyneet suunnitelman pohjalta. Metsänomistajat olivat tyytyväisiä siihen, että he pystyivät valitsemaan hoitotoimet metsälleen eri vaihtoehtoista. Monilla valinta johti siihen että metsänhoitoon syntynyt pattitilanne laukesi, kun omistajan ei tarvinnut pelätä hakkuiden maisemavaikutuksia.

Metsänhoitoyhdistys Kuusamo toteutti ja kehitti tiedonkeruu- ja suunnitteluprosessia yhdessä hankkeen muiden toimijoiden kanssa, ks 4.1.1. Metsänhoitoyhdistys Kuusamon metsäneuvoja Petteri Rahkola kehitti metsänhoitoyhdistyksen valmiuksia toteuttaa maisemallisesti herkän alueen metsäsuunnittelua monitavoitteisista lähtökohdista. Tästä raportoitiin ” Monitavoitteisen

metsäsuunnittelun kehittäminen Ruka-Kuusamon alueella”, joka on opinnäyte Luonnonvara- ja ympäristöalan alueiden käytön suunnittelun koulutusohjelmaan Rovaniemen ammattikorkeakouluun.

Metsänhoitoyhdistyksestä maisematyölupakäytännön kehittämisessä saatiin käytännön metsätöitä helpottava linjauspäätös Kuusamon kaupungin yhdyskuntatekniikan lautakunnalta, kun kaava-alueiden harvennuksiin ja pienaukkoihin ei jatkossa tarvita maisematyölupia. Linjaus helpottaa hoitotöitä myös myrskytuhojen jälkeen. Uusi maisematyölupakäytäntö on herättänyt kiinnostusta muualla Suomessa ja yksi kunta on jo seurannut esimerkkiä.

Hankkeessa toteutettiin myös opintomatka Sloveniaan ja Itävaltaan. Opintomatkan tavoitteena oli kerätä ideoita ja kokemuksia metsienkäsittelystä ja metsien hyödyntämisestä matkailussa. Näiden ideoiden ja kokemusten toimivuutta tulee arvioida tai testata pienellä alalla käytännössä ennen niiden soveltamista laajemmin suomalaiseen. Matkailun kehittämiseen ja metsätulopohjan laajentamiseen kerättiin ideoita. Metsänhoitoyhdistys osallistui aktiivisesti opintomatkan suunnitteluun ja matkalle osallistui metsänomistajia, matkailuyrittäjiä, kaupungin maankäytön suunnittelija sekä yhdistyksen ja metsäkeskuksen toimihenkilöitä.

Metsänhoitoyhdistys teki virkistysarvokaupan käytännön testaamiseen liittyviä tehtäviä tutkijoiden ohjeiden mukaisesti sekä kartoitti muita luontoarvoja ja edistää niiden säilyttämistä

MoTaSu-hankkeessa tehtiin yhteistyötä Metlan Newforex hankkeen kanssa. Newforex hankkeessa kehitettiin virkistysarvokaupan mallia. Hankkeessa laadittiin kyselyjä kuusamolaisille matkailijoille sekä metsänomistajille virkistys- ja maisema-arvokaupan kehittämiseksi. Hankesuunnitelman mukaisesti metsänhoitoyhdistys osallistui virkistysarvokaupan käytännön testaamiseen liittyviin tehtäviin tutkijoiden ohjeiden mukaisesti. Metsänomistajakyselyiden tilat ja maanomistajatiedot kerättiin annettujen rajausten mukaan metsänhoitoyhdistyksessä.

Metsänhoitoyhdistyksen asiantuntija osallistui myös kansainväliseen seminaariin Kööpenhaminassa, jossa aiheena oli metsien ekosysteemipalvelut. Seminaariin osallistuminen oli osa virkistysarvokaupamallin kehittämistä Kuusamon alueelle. Jokamiehen oikeudet vaikeuttavat Pohjoismaissa metsien virkistysarvojen taloudellista hyödyntämistä verrattuna eteläiseen Eurooppaan. Ekosysteemipalvelut vaativat pitkälle menevää tuotteistamista ja markkinointia.

Maisema- ja virkistysarvokaupan kehittämiseksi Kuusamossa järjestettiin virkistysarvokauppatyöpaja. Maisema- ja virkistysarvokauppatyöpajaan oli vaikea saada osallistujia, vaikka asiasta tiedotettiin matkailuyhdistyksen kautta matkailuyrittäjille

metsänhoitoyhdistyksen kautta metsänomistajille. Kuitenkin paikalle saatiin puolen kymmentä metsäomistajaa ja matkailuyrittäjää. Kummankin ryhmän tulokset virkistysarvokaupamallin kehittämiseksi olivat samansuuntaiset ja suhtautuminen myönteistä. Tulevaisuudessa, mikäli virkistysarvokaupamallia aiotaan kehittää eteenpäin niin metsänomistajien kuin matkailuyrittäjien mukaan metsänhoitoyhdistyksellä ja sen asiantuntemuksella on käyttöä.

Viimeisessä vaiheessa laadittiin yhteistyössä tietopaketti ja siihen liittyvä tiedotus esitteen muodossa oli Metsänhoitoyhdistyksen vastuulla. Esitteen tarkoituksena on tarjota perustietoa maiseman huomioimisesta metsien käsittelyssä ja maisema-arvokaupasta matkailijoille, matkailuyrittäjille ja metsänomistajille. Toteutuessaan maisema-arvokauppa tarjoaisi uusia ansiomahdollisuuksia metsänomistajille. ”Maksaisitko maisemasta”- esite laadittiin sekä verkkoversiona että painettuna. Painettu esite jaetaan hankealueen matkailuyrittäjille ja vapaa-ajanasuntoihin. Erityisesti vapaa-ajan asuntojen läheisyydessä vapaa-ajan asunnon omistajille voisi olla kiinnostusta maiseman ostoon, mikäli metsänomistaja suunnittelee lähiympäristöön hakkuuta.

Hankkeen tavoitteena oli myös kartoittaa alueen luontoarvoja. Monitavoitteisten metsäsuunnitelmien yhteydessä kartoitettiin luontoarvoja ja edistettiin niiden säilyttämistä vaihtoehtoisilla hakkuumenetelmillä. Esimerkiksi yhdellä metsätilalla ei vuosikymmeniin tehty hakkuuta, koska paksusammalkuusikon uudistamiseen korkealla alueella ei ole ollut tarjolla muuta vaihtoehtoa kuin avohakkuu. Kuitenkin metsänomistajalla oli kiinnostusta metsien hoitoon. Hankkeessa kehitetty korkeuskäyriä noudatteleva kaistalehakkuu tarjosi paksusammalkuusikoiden uudistamisongelmaan ratkaisun ja hakkuut metsätilalla käynnistyivät. Lisäksi suunnitelmissa käytettiin pienaukkohakkuuta sekä eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatusta, joilla edistetään luontoarvojen säilymistä. Lisäksi luontoarvot huomioitiin tarkasti hakkuualueen rajauksen yhteydessä ja tarpeen vaatiessa ne jätettiin hakkuualueen ulkopuolelle.

4.4 Suomen Metsäkeskus, Julkiset palvelut Pohjois-Pohjanmaa

Hankkeen osatoteuttajana Metsäkeskuksen tehtävänä oli vastata suunnittelualueen perustietojen ja täydentävän maastotiedon keräämisestä. Hankkeessa toimi sama osa-aikainen asiantuntija (Veijo Nivala) koko hankeaja ja lisäksi muita asiantuntijoita tarpeen mukaan. Alueellinen tiedonkeruu tehtiin metsäkeskuksen osalta omana työnä niiltä osin kuin se oli normaalia alueellista metsävaratiedon keruuta.

Hankkeessa tiedonkeruuta varten tuotettiin yhteistyössä maastotyöohje, jossa ohjeistettiin

täydentävien maastotietojen hankinta. Maastokäyntien kohteet valittiin pääasiassa maiseman herkkyyssanalyysin ja osallistamistilaisuuksissa esiin nousseiden asioiden kautta. Kohdentamista varten alue jaetaan metsänkäsittelyluokkiin, jotka olivat 1) Maisematyölupaa vaativat alueet, 2) Maiseman kannalta muut tärkeät alueet (ulkoilureittien ja matkailullisesti merkittävien teiden varret, mökkien ja vapaa-ajan asuntojen lähiympäristöt, muut osallistamisessa tärkeiksi maisemakohteiksi luokitellut alueet, muut herkkyyssanalyysissä tärkeäksi luokitellut alueet) ja 3) Normaalit talousmetsät. Ohjeistus sisälsi maastokohteiden kohdentamisen kartalle (kohteiden tärkeysjärjestys), kerättävät tiedot luokittain ja koodituksen.

Laserkeilattua tietoa täydennettiin metsäkeskuksen toimesta: kaavatiedot liitettiin Rukan alueen osayleiskaavan osalta koko hankealueen kuviotietoihin, samoin retkeilyreitit. Kaava- ja virkistysreititietojen lisääminen kuviotietoihin auttoi metsäsuunnittelijaa huomioimaan alueen käytön näkökulmasta tulevia maisema- ja virkistysarvoja heti suunnittelun käynnistyessä.

Kaiken kaikkiaan kuviotietoja täydennettiin 450 metsikkökuvioille, yhteensä 740 hehtaarin alueelle. Näistä maastossa tarkastettiin 300 kuviota, joka käsitti 570 hehtaarin alueen. Maastokäyntien kohteet valittiin pääasiassa maiseman herkkyyssanalyysin ja osallistamistilaisuuksissa esiin nousseiden asioiden kautta. Lisäksi metsäkeskuksen metsävaratietojen laskentaohjelma esitti kohteita, mitkä piti käydä maastossa inventoimassa. Nämä metsikkökuviot olivat taimikoita tai niiden puustotiedot viittasivat vajaatuottoiseen metsikköön.

Laserkeilattu aineiston todettiin palvelevan hyvin tilakohtaista metsäsuunnittelua. Aineiston käyttö nopeutti metsäsuunnittelua huomattavasti, koska aikaa ei kulunut puustotunnusten mittaamiseen.

Metsäkeskus toteutti ja kehitti osaltaan tiedonkeruu- ja suunnitteluprosessia yhdessä hankkeen muiden toimijoiden kanssa. Ensimmäinen tilakohtainen metsäsuunnitelmaa (pilottisuunnitelma) tehtiin metsäkeskuksen toimesta. Tämän jälkeen tilakohtaisten metsäsuunnitelmien tuottaminen siirtyi metsänhoitoyhdistykselle, koska metsäkeskuksen uuden organisaatiomallin mukaisesti tilakohtainen metsäsuunnittelu ei kuulunut metsäkeskuksen julkisille palveluille. Laser-keilatun tiedon täydennys edellä kuvatulla tavalla oli metsäkeskuksen vastuulla. Tässä yhteydessä metsäkeskus osallistui virkistys – ja muita luontoarvoja sisältävien kohteiden kartoitukseen ja säilyttämisen edistämiseen

Metsäkeskuksen suunnittelija Veijo Nivalla oli erityinen vastuu dokumentoida tapahtumia ja erityisesti metsänkäsittelyn muutoksia valokuvaamalla. Tämä tuotti usean sadan valkokuvan

kokoelman, jota hyödynnettiin erityisesti alueliitteen ja alueellisen tietopaketin laadinnassa samoin tiedotuksessa. Metsäkeskus osallistui osaltaan tiedotukseen ja tapahtumien järjestämiseen.

Metsäkeskus tuotti metsänomistajille lähetetyt kirjeet Aarni-järjestelmänsä avulla. Kirjeiden sisältö ja saatteet suunniteltiin yhdessä, toteutus oli metsäkeskuksen vastuulla. Ensimmäinen kirje sisälsi tilakohtaisen tiedon Metsään.fi –mallia mukaillen. Kirje lähetettiin kaikille tiloille, joilla oli metsänhoito- ja hakkuukohteita. Tiedotteessa kerrottiin lyhyesti Metsään.fi –palvelusta sekä selitettiin ”Mitä erilaiset metsänhoidon termit tarkoittavat?”. Lisäksi liitteenä oli tilakartta hoito- ja hakkuukohteista. Erityisesti uudistushakkuille tuotettiin alueelle sopiva menetelmä, joka jäi omistajalle tietoon Metsään.fi -palvelussa.

Toinen kirje oli Ruka-Kuusamon pilottialueen kaikille tilojen omistajille lähetetty Metsätiedote: Maisema ja metsänhoito. Siinä kerrottiin hankkeen tavoitteesta parantaa metsäsuunnittelumenetelmiä Ruka-Kuusamon alueella. Tiedotteen mukana lähetettiin tilakartta, jossa näkyy tilalla olevat kaavamerkinnät ja ulkoilureitit sekä kirjanen ”*Maisema ja metsänhoito Ruka-Kuusamon alueella*” –kirjanen. Tilakarttoja tulostettiin kaikkiaan yli 700 kpl.

”Maksaisitko maisemasta”- esitteen taittotyöt toteutti Metsäkeskuksen viestintäsihteeri Pirjo Tapanila. Metsänomistajille tarkoitettun Metsänkäsittelymenetelmät, uusi metsälaki 10/2014 – tilaisuuden asiantuntijana toimi Metsäkeskuksen johtava esittelijä Heikki Vähätalo. Tilaisuudessa tuotiin esille, miten uudet ohjeistukset mahdollistavat erityiskohteiden metsien käsittelyn entistä joustavammin.

Hankkeen suunnittelukokouksiin osallistui myös kulloinkin käsitellyn aiheen mukaan metsävaratiedon ja metsäsuunnittelun asiantuntijoita (Markku Mehtätalo, Ensio Kropsu) sekä kehittämistyön osalta Eeva-Liisa Repo.

4.5 Metla

Metlassa työskenteli hanketta toteuttava tutkija (Arto Haara) kokoaikaisesti reilun vuoden ajan. Lisäksi Metlan asiantuntijoita osallistui hankkeeseen mm. ehdotetun informaatiopalvelu- ja tilakohtaisen suunnitteluprosessin kehittämisen kautta, myös herkkyysanalyysin laatimisen osalta sekä ja laajan kansainvälisen maksuhalukkuustutkimuksen (NewForex-hanke) toteutuksen kautta

Metla toteutti maisema- ja virkistysarvoja omaaville kuvioille vaihtoehtolaskelmia Mela-järjestelmää hyödyntäen. Laskelmissa arvioitiin mikä on vaihtoehtoiskustannus, eli parhaasta

kuvion käsittelystä tinkimisen hinta verrattuna kuvioiden hakkuuseen esim. kaistalehakkuulla. Laskentoja tehtiin sekä esimerkkikuvioille että metsäsuunnittelun pilottitilojen maisema-arvoja omaaville kuvioille. Esimerkkikuvioille laadittuja laskelmia esiteltiin mm. hankkeen järjestämällä metsänomistajaretkeilyllä esitelmien ja postereiden avulla.

Metla myös toteutti ja kehitti tiedonkeruu- ja suunnitteluprosessia yhdessä hankkeen muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi Metlassa toteutettiin projektialueen maiseman herkkyysluokitus Storen ym. (2012) kehittämää menetelmää hyödyntäen

Metla laati vuorovaikutteisen metsäsuunnittelun käyttöliittymän (Motasu-käyttöliittymä), joka sujuvoittaa omistajan ja suunnittelijan välistä tilatason suunnitteluprosessia. Käyttöliittymää kehitettiin yhteistyössä projektin muiden tahojen kanssa ja sitä kokeiltiin projektin aikana yhdellä metsätilalla.

Lisäksi Metla toteutti koko projektialueen tasolla vaihtoehtolaskelmia MELA-järjestelmällä. Laskelmien tavoitteena oli arvioida maisema- ja virkistyskäyttöarvojen huomioimisen sekä kaavoituksen erilaisia vaikutuksia sekä aluetason vaihtoehtoiskustannuksia.

Metla osallistui Kuusamon Mhy:n ja Suomen Metsäkeskuksen kanssa tilatason metsäsuunnitteluprosessin kehittämiseen. Projektin aikana Metla laati vaihtoehtoiset tilatason metsäsuunnittelulaskelmat, joita omistajat ja metsäsuunnittelija hyödynsivät valitessaan tilalle parhaiten omistajan tavoitteita vastaavaa metsäsuunnitelmaa. Suunnitelmat pilottitiloille laadittiin yhteistyössä metsänhoitoyhdistyksen ja metsäkeskuksen projektiin osallistuvien henkilöiden kanssa. Tämä jatkuva vuorovaikutus oli tärkeä osa suunnitteluprosessin kehittämistä ja metsäammattilaisten koulutusta. Lisäksi Metla osallistui projektin metsäammattilaisille ja metsänomistajille suunnattuun koulutuksen järjestämiseen sekä oli kertomassa menetelmäkehityksestä mm. Kuusamon Metsänhoitoyhdistyksen valtuuston kokouksessa.

4.6 Oulun ammattikorkeakoulu

Oamk/Luonnonvara-alan yksikkö toimi hankkeen hallinnoijana ja se koordinoi hankkeen toimintoja. Se vastasi suunnitteluprosessin kehittämisestä ja prosessikuvauksen laatimisesta sekä ohjasi yhteistyömenettelyn toteutusta ja koulutusta. Yksikössä työskenteli osa-aikainen projektipäällikkö (Raili Hokajärvi), joka osaltaan hoiti toimenpiteiden koordinointia. Osan hankkeen toteutusajasta Oamkissa työskenteli päätoiminen hanketutkija (Anu Hilli, Arto Haara). Erityisasiantuntija (Jukka Tikkanen) vastasi osaltaan prosessin kehittämisestä. Lisäksi yksittäiset

henkilöt työskentelivät lyhytaikaisesti hankkeessa. Luonnonvara-alan yksikkö myös koordinoi maisematyölupamenettelyn kehittämistä ja toteutti selvityksiä kuten matkailuyrittäjien haastattelut, matkailijahaastattelut, virkistysarvokauppa ja metsänomistajatiedotuksen vaikuttavuusanalyysi.

Oamkn opiskelijat tekivät hanketta hyödyntäviä harjoitustöitä, kuten matkailijahaastattelut, tilakohtainen metsäsuunnittelu Vuosselin reitillä, tilakohtaisten tietojen tarkistus. Oamk myös koordinoi Rovaniemen ammattikorkeakoulun kahden metsäsuunnitelman laatimista. Hankkeelle tuotoksia tekivät myös kansainvälisessä vaihdossa olleet opiskelijat. Kevin Knevels Hollannista tuotti paikkatietoaineistoista analyyseja ja karttaesityksiä. Bányász Balázs Unkarista teki puistospeksin Kuusamon kaupungille keskustaan.

Matkailuyrittäjien haastattelut

Hankkeen tavoitteena oli saada palautetta matkailuyrittäjiltä metsäsuunnitteluprosessista. Lisäksi tavoitteena oli, että matkailuyrittäjät olisivat kehittämässä yhteistoiminnassa alueellisen metsäsuunnitteluprosessin ja yritystoiminnan yhteensovittamista. Matkailuyrittäjät olivat hyvin kiireisiä ja heitä oli vaikea saada mukaan yhteisiin tilaisuuksiin, joten metsäsuunnitteluprosessin kehittämiseen he osallistuivat matkailullisesti merkittävien kohteiden esiintuomiseen suunnitteluprosessin alkuvaiheissa, alueellisen tietopaketin suunnittelussa ja virkistysarvokaupan kehittämisessä.

Matkailuyrittäjien näkemyksiä metsäsuunnittelussa huomioitavista kohteista selvitettiin haastatteluilla ja karttasovelluksen avulla. Kaiken kaikkiaan tapaaminen saatiin sovittua 15 matkailuyrittäjän kanssa. Matkailuyrittäjien näkökulmasta tärkeimpiä metsäsuunnittelussa huomioon otettavia kohteita ovat ulkoilureittien ja matkailullisesti merkittävien teiden varret. Useat matkailuyrittäjät toivoivat avohakkuun sijaan muuta maisemaan paremmin sopivaa vaihtoehtoa. Myös vaarojen lakialueiden käsittelyyn toivotaan maisemaa huomioivaa suunnittelua. Metsäsuunnittelun ja käytännön toimenpiteiden lisäksi viestintää pidetään tärkeänä. Viestinnässä matkailuyrittäjien mukaan tulisi kiinnittää huomiota erityisesti ekologisuuteen ja kestävään kehitykseen.

Matkailijoiden näkemykset metsänhoidosta Ruka-Kuusamon alueella

Matkailijoiden näkemyksiä Ruka-Kuusamo alueen metsien käsittelystä selvitettiin haastattelulla. Vastauksia saatiin 200 kappaletta. Kaiken kaikkiaan matkailijat suhtautuivat metsänhoidon toimenpiteisiin neutraalisti. Matkailijoiden mukaan päätehakkuumenetelmät, joissa metsän peittävyys säilyy, soveltuvat hyvin alueella käytettäväksi hakkuumenetelmäksi. Lisäksi ymmärrettiin hyvin taimikonhoidon ja harvennushakkuiden merkitys metsänhoidossa.

Virkistysarvokaupan toimintamallin selvitys

Selvityksessä tutkittiin laadullisin menetelmin metsänomistajien ja matkailuyrittäjien ajatuksia maisemakaupan toteuttamisedellytyksistä. Aineisto on kerätty kesällä 2014 työpajakeskustelujen avulla. Keskusteluihin osallistui yhdeksän metsänomistajaa ja matkailuyrittäjää. Tuloksia on sittemmin tarkasteltu eri arviointikriteerien avulla. Tuloksista ilmeni, että maisema- ja virkistysarvokauppa voisivat rahoittaa matkailuyrittäjät, jotka keräisivät tarvittavat varat asiakkailtaan. Sekä metsänomistajat että yrittäjät toivovat yleistä sopimusta, jonka piiriin pyrittäisiin saamaan kaikki alueen matkailuyrittäjät. Metsänomistajien sitoutuminen sopimukseen olisi vapaaehtoista. Velvoitteet maisemahoitotoimenpiteistä ja kompensaatioiden suuruudet olisivat tilannesidonnaisia. Lisäksi metsänomistajille maksettaisiin hehtaarisidonnainen maksu. Passiivisia metsänomistajia voisi houkutella sopimuksen piiriin metsäsuunnitelma-alennuksilla. Keskusteluissa pohdittiin myös maisema- ja virkistysarvokauppaan sitoutuvien organisaatioiden tehtäviä. Yrittäjien ja metsänomistajien piirissä ehdotettiin Metsänhoitoyhdistykselle roolia kaupan toteuttamisessa. Maisema- ja virkistysarvokaupan onnistuminen edellyttää myös aktiivista matkailuyrittäjien osallistamista metsänhoitotoimenpiteiden suunnitteluun. Selvityksestä on Janne-Perttu Rantosen raportti.

Vaikuttavuuskysely metsänomistajille

Metsänomistajille suunnatussa kyselyssä tavoitteena oli selvittää metsänomistajien näkemyksiä metsien käsittelystä ja tarjolla olevista suunnittelu- ja neuvontapalveluista liitettynä hankkeessa lähetettyihin metsänomistajien tiedotuskirjeisiin. Aineisto kerättiin puhelimitse helmimaaliskuussa 2014. Puhelimitse tavoitettiin 172 metsänomistajaa, joista 92 suostui puhelinhaastatteluun. Tulokset osoittivat, että Ruka-Kuusamon alueen metsänomistajat ovat kiinnostuneita metsiensä hoidosta ja ovat myös valmiita ottamaan vastaan uusia menetelmiä, joita MoTaSu-hanke on tuonut alueella esille. Viidesosa metsänomistajista vastasi jo muuttaneensa toimintatapojaan uudet ohjeet huomioiden. Maiseman merkitys matkailussa on tärkeä tekijä. Sen huomioivat myös useimmat metsänomistajat hoitotoimenpiteissään virkistyskäytön lisäksi. Esimerkiksi neljä viidestä metsänomistajasta kannatti maiseman huomioimista Rukan alueen hakuissa, ja kaksi kolmasosaa halusi että maisema huomioitaisiin heidän tilalle suunniteltavien hakkuiden rajauksissa. Osa vastaajista kaipasi käytännön kohteisiin tutustumista uusien menetelmien havainnollistamiseksi, ja osa haastatelluista olikin jo osallistunut hankkeen järjestämiin maastoretkeilyihin. Kyselystä raportoitu Riikka Heikkilän opinnäytetyössä.

5 Kustannukset ja rahoitus

Hanketta on toteutettu suunnitellun budjetin puitteissa. Pieniä tarkistuksia budjettiin on tehty hankkeen aikana kululajien osalta, merkittävimpana lisäyksenä ulkomaan matkakustannukset ja vähennyksenä ostopalvelut. Taulukossa 4. esitetään toteutuneet kustannukset hankkeen toimintavuosittain ja osatoteuttajittain. Hankkeen hidas käynnistyminen näkyy osatoteuttajien toteutuneissa kustannuksissa. Eniten toimintaa oli toisena ja kolmantena toteutusvuotena, mutta myös viimeisenä toimintavuotena toimintaa oli varsin paljon. Taulukossa 5. on esitetty hankkeen budjetti ja toteutuneet kustannukset kululajeittain ja osatoteuttajittain.

Taulukko 4. Osatoteuttajakohtaiset toteutuneet kustannukset toimintavuosittain, sisältä alv:n.

Osatoteuttajat	Totutuneet kustannukset, €					Yhteensä, €	Budjetti, €	
	2011	2012	2013	2014				
Oamk	57 626	56 118	83 438	62 135	259 318	258751	-567	
Metsäkeskus	7 809	15 411	22 923	13 638	59 782	59721	-61	
Mhy	4 159	21 046	20 634	13 358	59 196	59197	1	
Metla	5 229	47 178	14 942	2 775	70 124	70190	66	
Yhteensä	74 823	139 753	141 938	91 906	448 420	447 859	-561	

Hankkeen maksatuksissa haetut summat poikkesivat toteutuneista kustannuksista ja budjetista. Hankkeen alkaessa arvonlisäverot olivat kaikille hanketta toteuttaville organisaatiolle tukikelpoisia. Hankkeen käynnissä oloaikana Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muutospäätöksessä (8.1.2014) todettiin arvonlisäverot tukikelvottomiksi toteuttajien osalta pois lukien Mhy Kuusamo. Tästä johtuen osaan kustannusten arvonlisäveroista ei saatu tukea. Hylättyjä tai hakematta jätettyjä arvonlisäveroja oli yhteensä 4022 €, Oulun ammattikorkeakoululla 3943,77 €, Metsäkeskuksella 62,22 € ja Metlalla 16,56 €. Maksatuksissa haettu summa on koko hankkeella 443 836 €.

Taulukko 5. Hankkeen budjetti ja toteutuneet kustannukset, sisältää alv:n.

	Budjetti, alkuperäinen €	Budjetti, lopullinen €	Toteutunut €	
Palkat ja sivukulut	366 959	363 117	364 614	-1 496
Oamk	200 851	189 901	191 029	
Metsäkeskus	53 721	54663	54 759	
Metsänhoitoyhdistys				
Kuusamo	52 197	54097	54 414	
Metla	60 190	64457	64 412	
Ostopalvelut ja palkkiot	16 500	3 000	2 681	319
Oamk	16 500	3000	2 681	
Vuokrat	sis. Muut kulut	2000	2114	-114
Oamk		1742	1 708	
Metsäkeskus		258	406	
Kotimaan matkakulut	47 000	38954	38 448	507
Oamk	25 000	25148	25 035	
Metsäkeskus	6 000	4381	4 198	
Mhy	6 000	3692	3 504	
Metla	10 000	5733	5 712	
Ulkomaan matkakulut		22746	22 746	0
Oamk		21519	21 519	
Metsäkeskus		419	419	
Mhy		808	808	
Muut kustannukset	17 400	18042	17 818	224
Oamk	17 400	17442	17 347	
Mhy		600	471	
Yhteensä	447 859	447 859	448 420	-561

Rahoituksen jakautuminen ja rahoittajat on esitetty taulukossa 6. Rahoituksen jakauma toteutui suunnitelmien mukaisesti. Osallistumismaksujen kautta kertyi suurempi osuus yksityisrahoitusta rahoituksesta kuin oli suunniteltu.

Taulukko 6. Hankkeen rahoitus

RAHOITUS	Käytetty rahoitus, €
Eu ja valtion rahoitus	355 068
Kuntarahoitus yhteensä 9,84%	43 676
Kuntarahoitus Oamk	28 951
Kuntarahoitus Kuusamon kaupunki	11 200
Kuntarahoitus Naturpolis	3 000
Maank.osallistumismaksut	524
Muu valtion rahoitus 2,01%	8 919
Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskus	8 839
Osallistumismaksut	81
Yksityinen rahoitus 8,15%	36 173
Matkailuyrittäjät	7 700
Osallistumismaksut	13 543
Metsäyritykset, Metsäsäätiö	6 900
Metsänhoitoyhdistys Kuusamo	8 030
Rahoitus yhteensä	443 836

6 Raportointi ja seuranta

Hankkeesta on raportoitu hallinnoijalle vuosiraporteilla ja seurantalomakkeella. Ohjausryhmälle on raportoitu kokouksissa ja se on antanut lausuntonsa tehtyihin muutoksiin. Ohjausryhmä on arvioinut hanketta kokouksissaan kaksi kertaa Oamkin arviointimallin mukaisesti. Metsänhoitoyhdistyksen valtuustolle on esitelty hanketta kokousten yhteydessä. Hankkeen taloutta on seurattu Oamkin taloushallinnon toimesta 1-2 kuukauden välein päivitettävällä seurannalla. Osatoteuttajien budjetin toteutumista on seurattu kunkin osatoteuttajan taloushallinnossa ja Oamkissa maksatushakemusten yhteydessä ja viimeisenä toimintavuotena lähes kuukausittaisella raportoinnilla. Oamkin projektitiimi on seurannut hankkeen etenemistä 2 kertaa vuodessa pidetyissä kokouksissa.

Hankkeen ohjausryhmä oli (sulkeissa ohjausryhmästä hankkeen aikana pois jääneet)

Eeva-Liisa Repo, (Markku Mehtätalo) Suomen Metsäkeskus, julkiset palvelut vara Ensio Kropsu	vara Tuomo Ollila
Jokke Kämäräinen, Ruka-Kuusamo malkailuyhdistys	vara Maunu Kilpivaara (Aki Huttu)
Anne Polojärvi, Metsänhoitoyhdistys Kuusamo	vara Liisa Pitkänen
Esko Pesonen, metsänomistaja Mhy Kuusamo (Pj)	vara Mika Mankinen
Vuokko Panula-Ontto, Kuusamon kaupunki	vara Anssi Ahtikoski
Mikko Kurttila, Metla	vara Jani Jaakkola
Hannu Virranniemi, Pölkky Oy (puunjalostajat)	
Pekka Peiponen, Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy	
Pirjo Onkalo, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	vara Tanja Häyrynen
Tuomo Pesola, Oamk Tekniikan ja luonnonvara-alan yksikkö (Jukka Tikkanen)	

7 Toteutusolehtukset ja riskit

Useamman käytännön prosessin kehittäminen yhtä aikaa on vaatinut paljon yhteisiä kehittämispomnisteluja hanketoimijoita. Yhteisen ajan ja resurssien varaaminen muun toiminnan ohessa on vaatinut sitoutumista ja nopeatakin reagointia toimijoilta. Myös tutkimustiedon ja käytännön soveltamisen yhteensovittaminen on haasteellista. Hankesuunnitelman vaiheistettu prosessi sisältöineen ohjasi etenemistä hyvin. Oleellista on ollut myös toimijoiden nimeäminen ja se, että useimmat henkilöt ovat olleet mukana koko hankkeen toteutusajan ja vuorovaikutus toimijoiden on ollut hyvää.

Metsänomistajat saatiin hyvin mukaan hankkeeseen, tosin työssäkävien ja muualla kuin Kuusamossa asuvien tavoittaminen oli haasteellista, mutta henkilökohtaisten kontaktien ansiosta sekin onnistui. Matkailuyrittäjien osallistuminen hankkeeseen oli haasteellista. Yksityisrahoituksen kautta tavoitettiin noin 15 toimijaa ja heitä erityisesti aktivoitiin mukaan. Kuitenkin osoittautui haastavaksi saada toimijoita yhteisiin tilaisuuksiin, kiinnostusta oli, mutta ajankäyttö oli esteenä osallistumiselle. Henkilökohtaisten yhteydenottojen kautta yrittäjien näkemyksiä saatiin esille, mutta yhteisten tilaisuuksien anti jää näin saavuttamatta. Toisaalta voidaan todeta, että metsien käsittely ei ole noussut isoksi ongelmaksi alueella, toisin kuin esimerkiksi kaivoshankkeet.

Tiedottaminen oli tärkeä osa hanketta. Tiedottamisessa pyrittiin edistämään positiivista mielikuvaa ja välttämään ristiriitoja, mikä osaltaan vähensi median kiinnostusta hanketta kohtaan. Paikallisesti kuitenkin hanke oli niin henkilökohtaisen tiedottamisen kuin lehtijuttujen kautta hyvin esillä, myös kansainvälistä vuoropuhelua saatiin syntymään. Tiedottamisen on tärkeä jatkaa myös hankkeen päättymisen jälkeen niin paikallisesti kuin kansallisesti ja kansainvälisestikin.

Hankkeen tiedettiin ajoittuvan muutokseen organisaatioissa ja yksi haaste oli pystyä hakemaan uusia toimintatapoja muuttuvassa tilanteessa. Metsäkeskuksen organisaatiomuutoksen myötä tilakohtainen metsäsuunnittelu jäi pois julkisten palvelujen toiminnoista ja tilalle tuli laserkeilattuun tietoon pohjautuvan metsävaratiedon keruu ja ylläpito. Tilakohtaista metsäsuunnittelua kehitettiinkin pääosin metsänhoitoyhdistyksen toimintona. Tietojärjestelmät ja niiden kehittäminen ovat tärkeä osa metsäsuunnittelua. Hankkeessa toteutettiin tärkeitä kokeiluja, joiden käytännön toteutuminen etenkin tietojärjestelmien osalta jää tulevaisuuteen. Toimintatavoista ja metsänomistajien aktivoitumisesta saatiin kuitenkin tärkeitä kokemuksia. Myös metsäkeskuksen uuden tietojärjestelmän soveltumista monitavoitteisuutta edistävän tiedon hallintaan testattiin. Kaavoitustietojen siirto on haasteellista johtuen paljolti saatavan datan laadusta. Myös erilaisten metsänkäsittelymenetelmien esittäminen vaatii kehittelyä.

Haasteeksi jää edelleen levittää toimintamalleja ja kehittää niitä edelleen. Hankkeen tulosten jääminen elämään organisaatioissa vaatii tulosten ja toimintatapojen käsittelyä organisaatioissa ja myös organisaatioiden välillä. Tutkimuksessa voitaneen myös jatkossa hyödyntää hankkeessa saatuja kokemuksia ja kertyneitä aineistoja.

8 Tulokset ja vaikutukset

8.1 Informaatiopalveluprosessi

Informaatiopalveluprosessi toteutettiin hankesuunnitelmassa esitettyjen vaiheiden mukaisesti. Hankkeen toimintoja kuvaavassa luvussa on esitelty tapahtumat kuhunkin suunnitteluvaiheeseen liittyen.

1. Suunnitteluhankkeen aloitus

Suunnitteluhanke aloitettiin heti vuoden 2011 alussa. Projektiryhmä suunnitteli toteutusta ja teki esitykset hankesuunnitelman pohjalta ohjausryhmälle ja perustetulle suunnittelun ohjausryhmälle (SOR). Metsänhoitoyhdistyksen valtuusto käsitteli suunnitelmat. Aluerajaus sovittiin suunnittelun ohjausryhmässä.

2. Tiedottaminen, lähtökohtien kartoitus ja organisoituminen.

Alueen metsänomistajille tiedotettiin kirjeellä ja järjestettiin tiedotustilaisuus ja osallistamistilaisuus. Suunnitelmia esiteltiin lyhyesti myös matkailuyhdistyksen hallitukselle ja tiedotettiin matkailuyhdistyksen jäsenille heidän omalla tiedotuskanavallaan. Hanketta esiteltiin paikallisissa sanomalehdissä ja metsänhoitoyhdistysten Leikko-lehdessä. Lähtökohtien kartoituksen ja ennakkotiedon keruun pohjalta laadittiin tiedotuskirjeet metsänomistajille ja matkailuyrittäjille.

3. Ennakkotiedon keruu

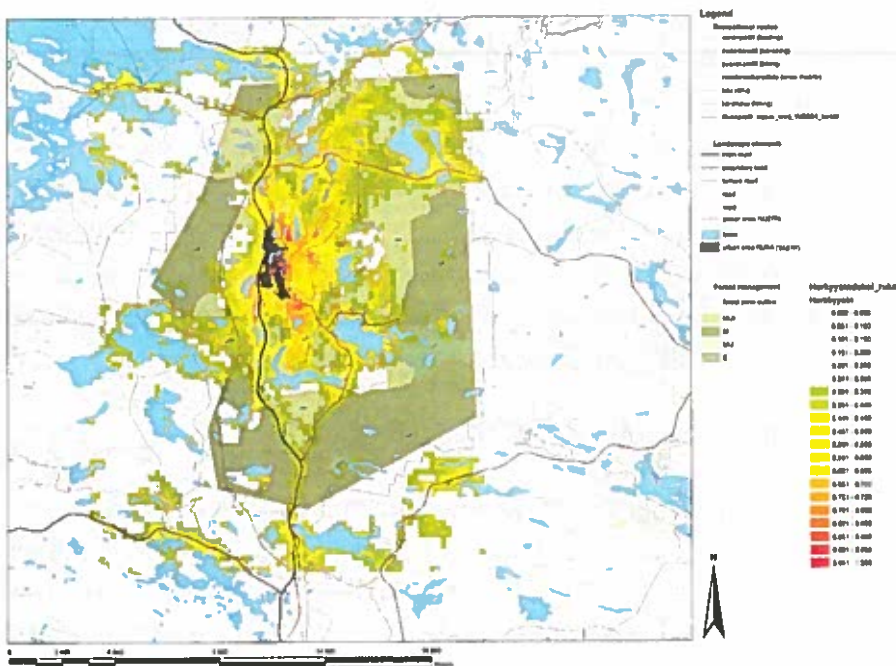
Metsien käyttöä on kaava-alueella rajoitettu. Kaavoitustieto saatiin paikkatietoaineistona Kuusamon kaupungilta hankkeen käyttöön Rukan yleiskaavan osa-alue 1 ulkokehän osalta. Kartta-aineistosta selvitettiin alueet, joilla on rajoituksia metsien käytön suhteen. Lisäksi alueella oli useita rantakaavoja. Kaiken kaikkiaan Rukan yleiskaavassa oli maisematyölupaa vaativia alueita 5400 hehtaaria. Kaavoitustililanteesta laadittiin erillinen raportti.

Metsäsuunnittelun kehittäminen kohdistui matkailualueelle, joten virkistysreittien lähiympäristöjen huomioiminen on tällöin tärkeää. Myös ulkoilu- ja virkistysreittien ja

taukopaikkojen paikkatiedot saatiin Kuusamon kaupungilta hankkeen käyttöön. Reittidatassa olivat merkittävimmät vaellusreitit, ladut, pyöräilyreitit ja melonta- ja veneilyreitit sekä moottorikelkkareitit. Ulkoilureitteihin rajoittuvia metsikkökuvioita oli hankealueella 1400 ha.

Lisäksi metsäsuunnittelun kehittämiseksi kerättiin ennakkotietoa maisemallisesti tärkeistä kohteista sekä muista metsäsuunnittelussa huomioitavista alueista tai kohteista Ruka-Kuusamon alueella niin metsänomistajilta, matkailuyrittäjiltä kuin matkailijoiltakin. Lisäksi selvitettiin alueelle soveltuvia metsänkäsittelymenetelmiä.

Kerättyä tietoa sekä muuta avoimista tietokannoista saatavilla olevia aineistoja hyödynnettiin Metlan laatimassa projektialueen maiseman herkkyyttä kuvaavassa kartassa (Kuvio 2). Kartta on yksi keino hahmottaa Ruka-Kuusamo alueen maisemallisesti herkkiä alueita. Erityisesti maisemallisesti herkkillä alueilla (kartan punainen ja keltainen värisävy) on syytä miettiä tarkkaan vaihtoehtoisten metsänkäsittelymenetelmien käyttömahdollisuuksia.

Kuvio 2. Laajennetulle hankkeen pilottialueelle laadittu maiseman herkkyytluokituskartta. Herkkimmät alueet punaisella ja keltaisella värisävyllä.

4. Täsmenävät maastotyöt

Maastotöitä varten laadittiin ohjeistus, joka sisälsi metsiköiden luokittelun ja ohjeet tietojen täydennykseen. Laserkeilattua tietoa täydennettiin metsäkeskuksen toimesta: kaiken kaikkiaan kuviotietoja täydennettiin 450 metsikkökuviolle, yhteensä 740 hehtaarin alueelle. Näistä maastossa tarkastettiin 300 kuviota, joka käsitti 570 hehtaarin alueen. Kaavatiedot liitettiin Rukan alueen osayleiskaavan osalta koko hankealueen kuviotietoihin, samoin retkeilyreitit.

Laserkeilattu aineiston todettiin palvelevan hyvin tilakohtaista metsäsuunnittelua. Aineiston käyttö nopeutti metsäsuunnittelua huomattavasti, koska aikaa ei kulunut puustotunnusten mittaamiseen. Kaava- ja virkistysreititietojen lisääminen kuviotietoihin auttoi metsäsuunnittelijaa huomioimaan alueen käytön näkökulmasta tulevia maisema- ja virkistysarvoja heti suunnittelun käynnistyessä.

5. Alueliitteen laatiminen.

Oamkin johdolla laadittiin Maisema ja metsänhoito Ruka-Kuusamon alueella opasvihkonen eli alueliite, joka postitettiin kaikille hankealueen metsäomistajille. Alueliite sisälsi yleistä tietoutta Rukan alueen metsistä, alueen maisema-arvoista ja puunkäytöstä sekä kaavoituksen tuomista rajoituksista (maisematyölupamenettely) metsien käsittelyyn. Vaihtoehtoiset metsänkäsittelymenetelmät esiteltiin alueliitteessä, sillä sen tavoitteena oli kannustaa metsänomistajia huomioimaan maisema-arvoja metsänhoitotöiden yhteydessä. Alueliitteessä esiteltiin mm. maaston muotoja ja korkeuskäyriä noudattelevat kaistalehakkuut, pienaukkohakkuu sekä eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatusta vaihtoehtona perinteisille avo- ja siemenpuuhakkuulle. Lisäksi kerrottiin eri tavoista suorittaa harvennushakkuu, hakkuualueen rajauksesta sekä säästöpuiden ym. tekijöiden vaikutuksesta maisemaan.

6. Metsätiedotteen laatiminen verkkopalveluun ja luovuttaminen tiloille

Keväällä 2013 alueen kuviotiedot täydennettiin myös alueelle sopivien toimenpiteiden osalta metsäkeskuksen tietojärjestelmiin. Kaikille tiloille, joilla oli metsänhoito- ja hakkuukohteita, lähetettiin Metsään.fi-tiedote. Tiedotteessa kerrottiin lyhyesti Metsään.fi -palvelusta sekä mm. selitettiin metsänhoidon termejä. Liitteenä oli tilakartta hoito- ja hakkuukohteista. Vuoden 2013 lopussa Ruka-Kuusamon pilottialueen kaikille tilojen omistajille lähetettiin kirje: Metsätiedote: Maisema ja metsänhoito. Siinä kerrottiin hankkeen tavoitteesta parantaa metsäsuunnittelumenetelmiä Ruka-Kuusamon alueella. Tiedotteen mukana lähetettiin tilakartta, jossa näkyy tilalla olevat kaavamerkinnot ja ulkoilureitit sekä kirjanen ”Maisema ja metsänhoito Ruka-Kuusamon alueella”-kirjanen. Tilakarttoja tulostettiin kaikkiaan yli 700 kpl.

7. Alueellisen tietopaketin laadinta ja tiedottaminen.

Suunnitteluprosessin viimeisessä vaiheessa koottiin verkkosivulle (oamk.fi/rukanmetsat) tietopaketti: Ruka-Kuusamon metsät. Sivuja suunniteltiin aluksi työpajassa matkailuyrittäjien ja metsätoimijoiden kanssa ja myöhemmin tiivisti projektin toimijoiden kesken. Sivuille koottiin metsätoimijoita, matkailijoita ja matkailuyrittäjiä palvelevaa tietoa Rukan ja Kuusamon metsistä ja metsien hoidosta, maiseman huomioimisesta, virkistysreiteistä, kaavasta, virkistysarvokaupasta ym. Sivuilla on hankkeen aikana tuotettu materiaali helposti saatavilla. Sivujen tarkoituksena on edistää puun käyttöä ja maiseman huomioimista metsien käsittelyssä sekä jakaa tietoa metsien käsittelystä ja mahdollisuuksista. Tietopakettia on tarkoitus ylläpitää päivittämällä tietoja muutaman kerran vuodessa.

8.2 Tilakohtainen päätöstuki

Tilakohtaisen päätöstuen prosessin kehittäminen

Metsäsuunnitteluprosessiin osallistuminen ja siihen kuuluva neuvonta antaa metsäsuunnitelman tilaajalle mahdollisuuden vaikuttaa metsäsuunnitelmansa sisältöön ja tavoitteisiin omien metsänkäyttötavoitteiden mukaisesti. Metsänomistajan suunnitteluprosessiin osallistamista kehitettiin yhteistyössä metsäkeskuksessa ja metsänhoitoyhdistyksessä aiemmin käytetyn menettelyn ja tutkimustiedon pohjalta. Metsäsuunnittelun toimintamallin kehittämisessä laadittiin metsänomistajan tavoitteiden selvittämiseen metsäsuunnittelijalle lomake, jolla kartoitetaan metsänomistajan tavoitteita ja selvitetään, kuinka hyvin metsänomistaja tuntee oman tilansa. Lisäksi yhteistyössä laadittiin tilakohtaisen metsäsuunnittelun ohjeistus, joka selventää metsäsuunnittelun tavoitteet suunnitteluprosessin eri vaiheissa niin metsänomistajan kuin metsäsuunnittelijankin näkökulmasta.

Kuusamon metsänhoitoyhdistyksen tai metsäkeskuksen suunnittelija toteutti maastotyöt laserkeilattun aineiston pohjalta ja laati vaihtoehtoiset toimenpide-ehdotukset. Lisäksi metsäsuunnittelija arvioi laserkeilattujen tietojen käyttökelpoisuutta tilakohtaisessa suunnittelussa ja mitä tarpeita on täydentää maastotietoja tilakohtaisen suunnittelun tarpeisiin (riista, maisema, luonnon- tai maisemanhoito). Kuviokohtaiset tiedot ja toimenpide-ehdotukset toimitettiin Metlalle. Metla työsti vaihtoehtolaskelmat kuvio- ja tilatasolle. Tilatasolle tuotettiin kolme vaihtoehtoista metsäsuunnitelmaa: 1) metsänhoitosuosituksen mukainen, 2) tehdään vain tarpeelliset hoitotyöt ja 3) maiseman huomioiva suunnitelma.

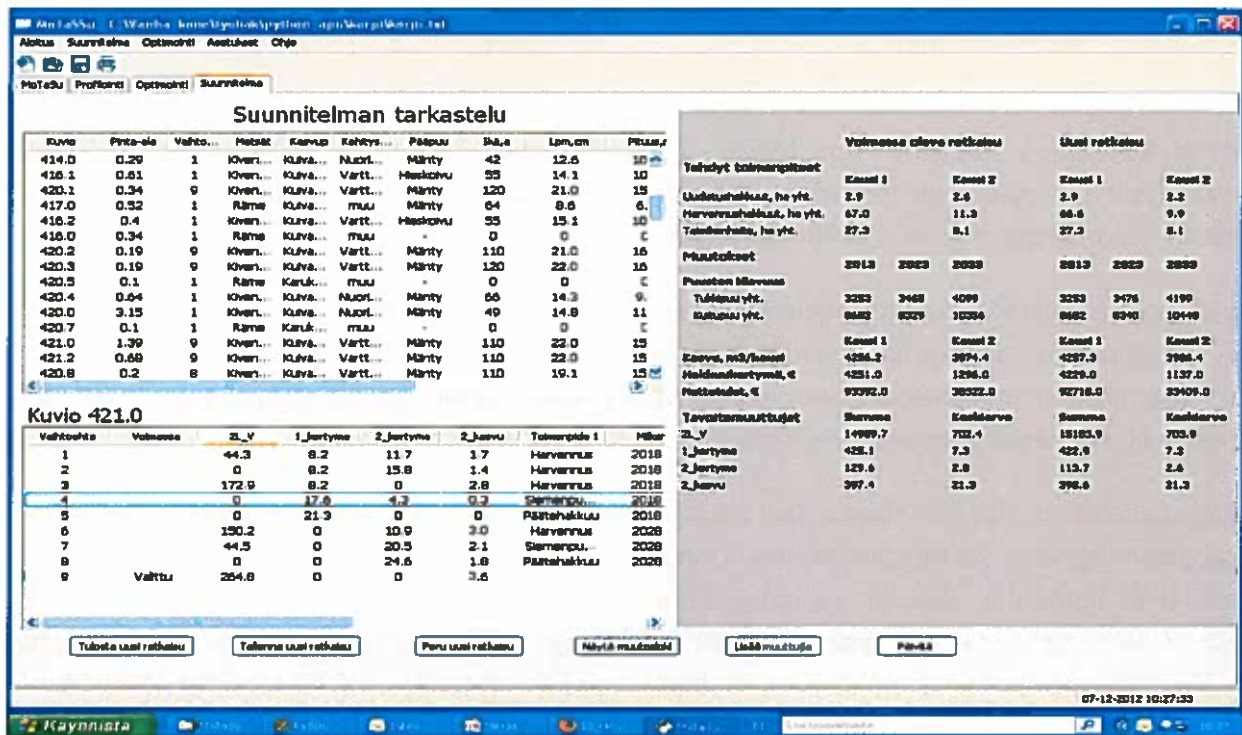
Kun laskelmat olivat valmiit, metsäneuvoja suoritti tilakäynnin, jolloin käytiin läpi kuvio- ja tilakohtaiset laskelmat metsänomistajan kanssa (esiteltiin kolme vaihtoehtoa). Tavoitteena oli

saada tietoon metsäomistajan näkökulma eri vaihtoehdoista, kun taloudellinen tulos metsänhoidon lisäksi otetaan huomioon. Tilakäyntiin sisältyi myös maastokäynti metsänomistajan kanssa, jolloin metsänomistajalla oli vielä mahdollisuus vaikuttaa kuviokohtaisiin toimenpiteisiin. Metsäsuunnittelijalle tilakäynti tuotti lisää tietoa metsänomistajan suhtautumisesta metsänhoito- ja hakkuumenetelmiin ja tietoa mahdollisista erityiskohteista, kuten esim. riistaruokintapaikoista tai metsänomistajan näkökulmasta merkittävistä maisemakohteista. Näiden tietojen perusteella laadittiin lopullinen metsäsuunnitelma, joka luovutettiin neuvontakäynnillä henkilökohtaisesti.

Metsäsuunnitelman luovuttamisen yhteydessä neuvonnalla varmistettiin, että metsänomistaja ymmärtää kuviokohtaiset toimenpide-esitykset ja niiden perusteet ja tietää tilansa hakkuumahdollisuudet ja metsänhoitotarpeet sekä osaa käyttää metsäsuunnitelmaa apuna päätöksenteossa. Metsäsuunnitteluprosessissa vuorovaikutuksen lisääminen auttoi parempaan lopputulokseen, sillä metsänomistajat sitoutuvat metsäsuunnitelmaan paremmin kuin aiemmin. Tämä puolestaan on vaikuttanut siihen, että metsänomistajat ovat toteuttaneet suunnitelmassa olevat hoitotyöt ja hakkuut. Vaihtoehtojen tuottaminen asiakaslähtöisesti tuotti metsänomistajalle metsäsuunnitelmaan monipuolista lisäarvoa, kun omat tavoitteet metsänkäytössä on huomioitu paremmin.

MoTaSu-käyttöliittymä

Monitavoitteisessa metsäsuunnittelussa korostuu metsänomistajan ja suunnittelijan välinen vuorovaikutus suunnitelman tilauksesta aina sen luovutushetkeen saakka. Suunnittelijan ja metsänomistajan yhteinen maastokäynti on hyödyllinen, sillä se voi esimerkiksi selvittää omistajan metsien käytön tavoitteita ja siten helpottaa suunnitelman työstämistä asiakkaan tarpeiden mukaiseksi. Suunnitelmavaihtoehtojen havainnollistaminen kuvin ja diagrammein puolestaan helpottaa metsänomistajan päätöksentekoa eri vaihtoehtojen välillä ja vertailussa. Kuitenkaan metsänhoitoyhdistysten käyttämä tietojärjestelmä ei mahdollista erilaisten suunnitelmavaihtoehtojen keskinäistä vertailua helposti. Tätä varten Metla kehitti projektissa vaihtoehtotarkasteluihin pureutuvan MoTaSu-käyttöliittymän (Kuvio 4), joka antaa mahdollisuuden toteuttaa vuorovaikutteista vaihtoehtoihin perustuvaa metsäsuunnittelua (Haara ym. 2014). Käyttöliittymän kanssa työskentely perustuu vallitsevan metsäsuunnittelukulttuurin (Kurttila ym. 2013) mukaisesti metsikkötason vaihtoehtojen tarkasteluun ja omistajan tavoitteiden kannalta parhaan vaihtoehdon valintaan kullekin kuviolle. Järjestelmän ominaispiirre on, että siinä lasketaan metsikkötason muutosten vaikutukset koko suunnittelun kohteena olevalle tilalle.

Kuvio 4.. Esimerkki Motasu-käyttöliittymän

Hyödyntäminen käytännössä

Maisema-arvot huomioiva metsäsuunnitelma vaatii suunnittelijalta maisemarakenteeseen vaikuttavien tekijöiden tuntemusta, kuten maastonmuotojen huomiointia ja hyödyntämistä hakkuualueiden ja niiden väliin jäävien alueiden suunnittelussa. Myös hakkuualueiden muodon on sopeuduttava maastonmuotoihin. Tämä korostuu erityisesti leimikkosuunnittelussa. Laaditun opinnäytetyön myötä tietous monitavoitteisen suunnittelun etenemisestä ja käytännön toimenpiteiden vaihtoehdoista maisemallisesti merkittäville kohteilla on tullut tutuksi myös muille metsänhoitoyhdistyksen suunnittelijoille.

Metsäsuunnitelmia ja erityisesti leimikkosuunnitelmia tekevät Kuusamossa myös monet muut tahot kuin metsäkeskus ja metsänhoitoyhdistys. Jatkossa olisi tärkeää, että myös muut metsä- ja leimikkosuunnittelua tekevät tahot kiinnittäisivät tarkemmin huomiota maisema-arvojen säilyttämiseen. Hankkeen aika saatujen tietojen ja kokemusten pohjalta olisi hyvä suunnitella koulutus alueella toimiville leimikkosuunnittelijoille sekä käytännön hakkuutyötä tekeville koneyrityksille.

8.3 Virkistysarvokauppa

Ruka–Kuusamon alueella on hyvät mahdollisuudet käyttää ensimmäisenä Suomessa virkistysarvokaupan menettelytapoja. Tavoitteena on maksaa maanomistajalle korvausta, kun hän sitoutuu hoitamaan metsiään siten, että niiden virkistysarvo säilyy.

Virkistysarvokauppa perustuu molempia osapuolia hyödyttävään sopimukseen. Metsänomistaja ei menetä tuloja, vaikka hän käsittelee metsiään normaalista poikkeavalla tavalla, esimerkiksi viivästyttämällä uudistushakkuita. Alueen mökkiläiset, turistit ja luontomatkailuyrittäjät taas hyötyvät, kun arvokas metsämaisema säilyy kauniina ja houkuttelevana.

Kuusamossa on yli 6000 vapaa-ajan asuntoa. Rukan ympäristön lisäksi rakennettujen rantojen maisema-alueilla voisi olla tarvetta tehdä maisemia turvaavia sopimuksia. Turvaamistarve voi olla kaavoittamattomilla alueilla suurempi kuin Rukan vaikutusalueen kaavoitetuilla alueilla. Maisema-arvokauppa on maanomistajalle helpompi päätös, koska sopimuksen voi laatia määräaikaisena ja maan omistaja ei vaihdu. Sopimus ei vaadi erillisiä toimituksia tai muita lisäkuluja aiheuttavia töitä. Sopimus pitäisi kuitenkin pystyä kirjaamaan kiinteistön rasitteeksi, jotta omistajamuutostilanteissa ei tulisi tietokatkoja. Menettelyn käyttöä hidastaa kokemusten puute. Vastaavan tyyppisiä ympäristötukisopimuksia Metsälain elinympäristökohteille ja Metso-kohteille on Kuusamossa runsaasti, joten virkistys- tai maisema-arvokauppasopimukset voivat yleistyä.

Ostajan ja myyjän väliset sopimukset

Yksinkertaisimmillaan virkistysarvokauppa toteutuu silloin, kun maanomistaja ja metsämaiseman hyödyntäjä tekevät tapauskohtaisen sopimuksen. Sopimukseen kirjataan ne toimenpiteet, joita kumpikin voi tehdä alueella sopimuksen aikana. Luonnollisesti sovitaan myös maanomistajalle maksettavasta korvauksesta.

Kuusamossa näitä virkistysarvokaupan sopimuksia on tehty kiinteistönomistajien ja metsäomistajien välille loma-asuntojen läheisyydessä. Lisäksi niitä on tehty luontomatkailuyrittäjien ja metsänomistajien kesken alueille, joille järjestetään ohjelmapalveluja, kuten moottorikelkkasafareja.

Sopimus määritetään koskemaan tarkkaan rajattua aluetta ja ajanjaksoa. Se voi koskea metsänkäsittelyn toimenpiteitä ja jokamiehen oikeuksien ulkopuolelle jääviä metsän käytön muotoja, esimerkiksi silloin kun ohjelmapalveluyrittäjä käyttää matkailijoita alueella makkarapaistossa.

Korvauksen suuruutta arvioitaessa otetaan huomioon sekä maisemaa säilyttävän metsänkäsittelyn mahdollisesti aiheuttamat tulonmenetykset metsänomistajalle että maiseman säilymisen arvo ostajalle.

Kahdenvälisen virkistysarvokauppasopimuksen laatimista varten on valmis lomake (liite: MTK: Sopimus virkistysarvokaupasta). Jos olet kiinnostunut sopimuksesta, ota yhteyttä metsänhoitoyhdistykseen. Siellä sinua autetaan sopimuksen tekemisessä ja korvauksen arvioinnissa.

Alueellinen menettely koko Ruka–Kuusamon alueelle

Luontomatkailun mahdollisuuksien ylläpitäminen ja kehittäminen arvokkaissa kohteissa, kuten Ruka–Kuusamossa turvattaisiin parhaiten, jos koko alueen metsien matkailukäytöstä sovittaisiin pitkällä aikavälillä. On mietitty erilaisia alueellisen virkistysarvokaupan toimintamalleja ja selvitetty matkailijoiden, metsänomistajien ja luontomatkailuyrittäjien näkemyksiä.

Oleennaista malleissa on, että maanomistajat, jotka tarjoavat vapaaehtoisesti maa-alueitaan virkistysarvokaupan piiriin, saavat virkistysarvojen huolellisesta vaalimisesta rahallista korvausta. Matkailupalvelujen käyttäjät maksavat viimekädessä maanomistajille kanavoitavat korvaukset joko vapaaehtoisena lisämaksuna tai käyttämiensä palveluiden hinnoissa.

Alueellinen malli edellyttää yhdessä sovittua menettelytapaa, jonka avulla korvaukset kanavoidaan maksajilta maanomistajille läpinäkyvästi ja oikeudenmukaisesti. Tällöin matkailuyrittäjien rooli on olennainen. Monet mallit perustuvat sen lisäksi niin sanottujen välittäjäorganisaatioiden toimintaan. Niiden tehtävänä on hallinnoida sopimuksia ja kerätä toiminnassa tarvittavat rahat. Ruka–Kuusamossa välittäjäorganisaationa voisivat toimia esimerkiksi matkailuyhdistys, metsänhoitoyhdistys tai erikseen perustettava säätiö.

Alueellisen virkistysarvokaupan edellytyksenä on, että eri osapuolet sitoutuvat aidosti yhteistoimintaan ja että metsien käsittely myös muuttuu alueella.

Selvitysten mukaan valtaosa maanomistajista, matkailijoista ja matkailuyrittäjistä suhtautuu myönteisesti virkistysarvokauppaan. Matkailijat olivat halukkaita maksamaan maiseman laadun paranemisesta (11–12 euroa / henkilö / viikko) ja monimuotoisuuden lisääntymisestä (10 euroa / henkilö / viikko). Metsänomistajista vajaa puolet (43 %) oli hieman, melko tai hyvin kiinnostuneita osallistumaan maisema- ja virkistysarvokauppaan. Korvauksen suuruus ja muut ehdot olivat ratkaisevia osallistumishalukkuudelle.

Mikäli alueen maisematyölupa-alueilla ei tehtäisi avohakkuita ja tästä aiheutuvat tulonmenetykset

korvattaisiin maanomistajille, vaihtoehtoiskustannukset yhdeltä matkailijayöltä olisivat 0,38 euroa. Jos avohakkuuta ei tehtäisi ulkoilureittien varrella, kustannukset olisivat 0,53 euroa / yö.

Tulosten perusteella voidaan päätellä, että virkistysarvokauppa on mahdollista nimenomaan Kuusamossa. Sen yleistyminen olisi Ruka–Kuusamossa monin tavoin hyödyllistä. Avoin ja huolellisesti suunniteltu menettelytapa auttaisi myös alueen ekologisen matkailun imagon rakentamisessa.

8.4 Maisematyölupamenettely

Maisemaa muuttavaa toimenpidettä, kuten maanrakentamiseen liittyviä töitä tai puiden kaatamista ei saa suorittaa asemakaava-alueella ilman maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n mukaista maisematyölupaa. Maisematyöluja koskee myös yleiskaava-alueita, mikäli kaavassa niin määrätään. Hankealue kuuluu Rukan osayleiskaavaan, jossa maisematyölupaa vaativia MU-alueita on 5400 hehtaaria. MU-alueet ovat metsätalouden käyttöön varattuja alueita, joilla on erityisiä arvoja ulkoilu- ja virkistyskäytössä.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maisematyöluja ei tarvita, mikäli toimenpide on vähäinen. Maankäyttö- ja rakennuslaki ei kuitenkaan määrittele vähäistä toimenpidettä, vaan toimenpiteen vähäisyyden arviointi jää kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle. Myöskään Rukan osayleiskaavan kaavamerkinnässä ei ole rajattu mitään toimenpiteitä maisematyöluvan ulkopuolelle. Tosin sanoen Rukan osayleiskaavan alueella maisematyöluja tarvittiin esimerkiksi taimikonhoitoon ja harvennushakkuisiin, jotka usein katsotaan vähäisiksi toimenpiteiksi.

Maisematyölupamenettelyn kehittäminen tapahtui työryhmässä yhteistyössä Kuusamon kaupungin, Metsäkeskuksen ja Kuusamon metsänhoitoyhdistyksen ja Oulun ammattikorkeakoulun yhteistyönä.

Kuusamon kaupungin yhdyskuntatekniikan lautakunnassa 29.5.2013 linjattiin hankkeessa yhteistyössä toteuttama määrittely vähäisiksi toimenpiteiksi, jotka eivät edellytä maisematyölupaa. Sellaisiksi katsottiin muun muassa taimikonhoito ja harvennushakkuut ja pinta-alaltaan alle yhden hehtaarin kokoiset päätehakkuut, kun ne suoritetaan Hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti. Alle yhden hehtaarin kokoisilla uudistusaloilla myös maanmuokkaus voidaan suorittaa ilman maisematyölupahakemusta, mikäli maanmuokkaus tehdään äestämällä, laikutuksella tai mätästämällä.

Vähäisen toimenpiteen linjaaminen on vähentänyt huomattavasti maisematyölupahakemuksia, esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksen kautta laadittujen lupahakemusten määrä on laskenut 80 %. Määrän huomattavaan laskuun on vaikuttanut se, että Rukan alueella puustot ovat nuoria, joten harvennukset ovat tyypillisimpiä toimenpiteitä. Lisäksi se on osaltaan vaikuttamassa metsätalouden kannattavuuden paranemiseen. Kuusamossa maisematyöluja maksaa noin 250 euroa ja lisäksi kustannuksia tulee naapureiden kuulemisesta 40 euroa/naapuri. Pelkkä maisematyöluvan hinta ilman naapureiden kuulemistä vaatii siis yli hehtaarin suuruisen ensiharvennuksen (nettotulo noin 5-7 euroa/m³) ennen kuin kulut on katettu.

Mikäli maisematyöluja tarvitaan, se on voimassa kolme vuotta. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maisematyöluja voidaan myöntää jopa kymmeneksi vuodeksi, jos metsänhoito on suunnitelmallista. Suunnitelmallisuudella tarkoitetaan voimassa olevaa metsäsuunnitelmaa. Kuusamossakin on jo haettu tällaista pitkäaikaista maisematyöluja. Tällainen käytäntö on metsänomistajalle helpompi ja halvempikin, kun lupaa ei tarvitse hakea joka kerta erikseen.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää yhteishakemus maisematyölupamenettelyyn. Tällaista yhteistyölupahakemusta ei kuitenkaan saatu aikaan. Yhteislupaa on hankala hakea alueellisen metsäsuunnittelun käynnistyessä, koska tällöin ei tiedetä, mitkä tilat tulevat metsäsuunnitelman tilamaan. Maisematyöluja edellyttää kuitenkin kuviokohtaista tai muuta tarkkaa sijaintikohtaista tietoa toimenpiteestä. Yhteisluvan hakemista voisi harkita silloin, jos tilakohtaisia metsäsuunnitelmia tehdään vierekkäisille tai läheisille tiloille. Lisäksi tällainen yhteislupahakemus edellyttää, että luvan hakijana on jokin muu kuin maanomistaja.

Erityisesti maisematyölupamenettelyn kehittämisen yhteydessä kehittyi yhteistyö kaupungin viranomaisten kanssa. Oleellista oli molemminpuolinen tiedonvaihto esimerkiksi metsänkäsittelyn menetelmistä ja niiden perusteista ja kaavoitusprosessista ja sen vaatimuksista ja perusteista. Hankkeessa tuotettua tietoa (kuten Maisema- ja metsänhoito Ruka-Kuusamo alueella) hyödynnettiin myös meneillään olleessa strategisessa kaavoitusprosessissa.

9 Toteutuksen arviointi

Hankkeessa kehitettiin ja testattiin uudenlainen informaatiopalveluprosessi. Tiedotus ja vuorovaikutus, myös yhteinen kehittäminen olivat tärkeä osa kehitystyötä. Hanketoimijoiden välinen yhteistyö oli jatkuvaa ja tiivistä koko hankeajan. Ulkopuolisista toimijoista metsänomistajat saatiin hyvin osallistumaan hankkeen tilaisuuksiin ja kehitystyöhön. Matkailuyrittäjien ja metsäyritysten osallistuminen ei ollut yhtä tiivistä, mutta henkilökohtaisilla yhteydenotoilla saatiin näkemykset mukaan. Erilaisia tilaisuuksia järjestettiin Kuusamossa noin kymmenen ja muualla kaksi. Lehtijuttuja ja erilaisia julkaisuja oli noin kaksikymmentä. Erillisiä selvityksiä laadittiin neljä ja hanke tuotti jaettavaa materiaalia (kolme painettua) ja verkkosivuston. Tilakohtaisia pilottimetsäsuunnitelmia tuotettiin yksitoista kappaletta ja käyttöliittymä testattavaksi vuorovaikutteisessa metsäsuunnittelussa. Ohjausryhmältä kerättiin palautetta hankeajana ja hankkeen lopuksi.

10 Yhteistyökumppanit

Hankkeen hallinnoija on Oulun ammattikorkeakoulu. Hanke on toteutettu tiiviissä yhteistyössä Metsäntutkimuslaitoksen sekä paikallisten toimijoiden - Metsänhoitoyhdistys Kuusamo ja Suomen metsäkeskus, Julkiset palvelut Pohjois-Pohjanmaan alue - kanssa. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat olleet Kuusamon kaupunki, paikalliset matkailupalveluyrittäjät ja puunhankkijat. kanssa. Mukana ovat olleet myös Metsähallitus, Koillis-Suomen aikuiskoulutuskeskus ja Naturpolis.

11 Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Tilakohtainen metsäsuunnittelu on muuttunut ja edelleen muuttumassa. Muutosten syitä ovat muutokset organisaatioissa sekä metsänomistajakunnan metsien käytössä. Nähtävissä onkin, että suunnittelupalvelut tulevat jatkossa erilaistumaan – aikaisemmasta ”yksi malli kaikille” on jo muuttunut. Jatkossa metsäsuunnittelupalvelut räätälöidään entistä enemmän asiakkaan tarpeiden ja suunnittelutilanteen mukaan. Yksi kehityskulku tulee hyvin todennäköisesti olemaan vuorovaikutteisuuteen perustuvat suunnittelupalvelut. Tästä syystä hankkeessa kehitetty MoTaSu käyttöliittymä ja siinä kehitetty menettelytapa ovat ajankohtaisia. Jatkotoimenpiteiden osalta tärkeää olisi jatkaa tätä kehitystyötä käytännössä suunnittelua toteuttavien yritysten sekä näille yrityksille suunnittelutyökaluja kehittävien ohjelmistoyritysten kanssa.

Hankkeen suunnitelmissa oli jatkohanke tilakohtaisen päätöstuen koulutuksen järjestämiseksi. Tilakohtaista päätöstukea tarvitaan, mallia tulee kehittää kokonaisvaltaisemmaksi tilakohtaiset tarpeet huomioivaksi, alueellisista kehittämistä (biotalous, puurakentaminen) tukevaksi malliksi. Maisema-alueen tai sen osan tai muun alueellisesti merkittävän teeman ja tilakohtaisen suunnittelun yhteyttä tulee kehittää edelleen samoin kehittää metsänomistajien keskinäistä yhteistyötä esimerkiksi juuri maiseman huomioon ottamisessa. Maisema-arvokaupan (virkistysarvokaupan) kehittämiseksi Kuusamo tarjoaa hyvän kohteen. Uudenlaisia, tilakohtaista sopimusmallia laajempaa menettelyä tulisi kehittää edelleen.

12 Allekirjoittajat ja päiväys

Oulu 22.1.2015

Raili Hokajärvi, projektipäällikkö

Hankkeen tuottama jaettava materiaali:

Ruka-Kuusamon metsät. Hankkeessa tuotettu verkkosivusto. www.oamk.fi/rukanmetsat

Maksaisitko maisemasta? –esite. 2 s. Hankkeessa tuotettu painettu esite.

Maisema ja metsänhoito Ruka-Kuusamon alueella. 15 s. Hankkeessa tuotettu jaettava ohjevihko.

Metsäsuunnittelun kehittäminen matkailualueella. Painettu esite. 2012

Erilliset selvitykset

Rahkola, P. 2013. Monitavoitteisen metsäsuunnittelun kehittäminen Ruka-Kuusamon alueella. Julkaistu opinnäytetyönä, Rovaniemen ammattikorkeakoulu.

Heikkilä, R. 2014. Yhteistoiminnallisen metsätiedon tuottaminen matkailualueen elinkeinotoiminnan tukena Ruka-Kuusamon alueella. Julkaistu opinnäytetyönä, Rovaniemen ammattikorkeakoulu. 84 s.

Rantonen, J-P. 2014. Maisema- ja virkistysarvokauppa Ruka-Kuusamon alueella: Toimintamallin toteutuksen kehittäminen ja arviointi. MoTaSu – hankkeen selvitystyö. 59 s.

Julkaisut:

Hilli, A, & Hokajärvi, R. 2014. Matkailijoiden näkemykset Rukan alueen talousmetsien hoidosta. ePooki Oulun seudun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 9/2014.

Haara, A., Kurttila, M., Pykäläinen, J. Hokajärvi, R. & Kilpeläinen H. 2014. Constructing forest plans interactively based on owner-driven evaluation of the holding-and stand-level alternatives. Scandinavian Journal of Forest Research vol 29/1, 2014. .

Hilli, A, Hokajärvi, R. & Tikkanen, J. 2012. . Metsien käsittelyn haasteet Ruka-Kuusamon alueella. ePooki Oulun seudun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 2/2012.

Metsäsuunnittelun kehittäminen matkailualueella on haasteellista / Raili Hokajärvi, Anu Hilli. Kansallinen metsäohjelma 2015 : hyvät käytännöt. - [Helsinki] : Maa- ja metsätalousministeriö, 2012. - 978-952-453-738-4. - s. 70-73

Cullotta, S, Boncina, A., Carvalho-Ribeiro S.M., Chauvind, C., Farcy, C., Kurttila, M., Maetzke, F.M. 2014. Forest planning across Europe: the spatial scale, tools, and inter-sectoral integration in land-use planning. Journal of Environmental Planning and Management.

Kurttila, M., Pykäläinen, J. & Hujala, T. 2013. Optimoinnin käyttö yksityismetsien tilatason metsäsuunnittelussa. Metsätieteen aikakauskirja 1/2013: 61-70.

Arikkelit Luvussa IV Hyvinvointia: kenelle ja miten? Teoksessa Hyvinvointia metsästä. Toimittaneet Liisa Tyrväinen, Mikko Kurttila, Tuija Sievänen ja Seija Tuulentie. 2014.

Seminaariesitykset:

Polojärvi, A. & Hokajärvi, R. 2011: Forestry services and extension practice in Kuusamo Forest Management Association. Kuusamon Oivangissa 3.-5-4.

Tikkanen, J., Kurttila, M., Hujala, T., Hokajärvi, R. & Hilli, A. Challenges in planning forestlandscapes dominated by private landownership and mass tourism—a case study from North East Finland. 2011 IUFRO Small Scale Forestry Conference: Synergies and Conflicts in Social, Ecological and Economic Interactions, 24-28 July 2011

• Haara, A, Hokajärvi, R, Kurttila, M. & Tikkanen, J. Potentials of forest planning in enhancing ecosystem services in the landscape dominated by mass tourism and private forest ownership. 2014 IUFRO Small Scale Forestry—Conference Unkari, Sopron

Tiedotusvälineissä julkaistut jutut:

Maisematyölupakäytännön kehittäminen Kuusamossa. Anu Hilli ja Vuokko Panula-Ontto. Koillissanomat 2.6.2014

Maisematyölupakäytännön kehittäminen Kuusamossa. Anu Hilli ja Vuokko Panula-Ontto. Leikko 2/2014

Metsiä hoidetaan Rukan alueella. RukaNews kesäkuu 2014

Rukan alueella maisema-arvot huomioon & Veikko Kela halusi lempeätä metsänkäsittelyä metsäpalstalleen. Leikko 1/2013

Metsäsuunnitelma tehdään usein sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Tulevien polvien ohjenuora. Uudenlaista metsäsuunnittelua kokeillaan Kuusamossa. Leikko 3/2012

Metsänomistajaretki Sotkamoon. Motasu on Monitavoitteisen metsäsuunnittelun kehittämistä matkailukeskittymässä. Leikko 2/2012

Vaihtoehtoja tuottavia metsäsuunnitelmia. Leikko 1/2012

MoTaSua matkailumetsiin. Leikko 2/2011

Metsänhoitoa matkailukeskittymässä. pilottihankkeessa etsitään uutta otetta metsäsuunnitteluun. Kaleva/Metsäikkuna 18.5.2011

Tuntureilla kytee yhä riitä. Rukalla ja Lapissa matkailualueiden metsänhakkuukiistoja aletaan ehkäistä yhteisellä pelisäännöillä. Kaleva huhtikuu 2011

Hakkuita ja suojelua sovitetaan yhteen. Metsänhoitoa matkailukeskittymässä. Risto Mulari. Metsätalous-lehti 7/2012.

Yksi metsä, kolme suunnitelmaa. Lehtihaastattelu. Koillis-Sanomat 12.12.2012..

Radio Kajauksen haastattelu aamulähetyksessä 2012, projektipäällikkö R. Hokajärvi

Metsäsuunnittelun avulla lisää hyvinvointia metsistä. Metsästä hyvinvointia & Metsäsuunnittelu – uutiskirje 2011

Haara, A. & Kurttila, M. & Pykäläinen, J. Maisema-arvot huomioiva metsäsuunnittelu kiinnostaa metsänomistajia Rukalla Metla Metsäsuunnittelun uutiskirje 2/2012
<http://www.metla.fi/uutiskirje/msu/2012-02/uutissivu-4.html>

Maiseman huomioiva ja monitavoitteinen metsäsuunnittelu Rukan alueella

Metsäkeskus uutiskirje Julkaistu: 05.06.2012 16:22

Metsänhoitoa matkailukeskittymässä. Pilottihankkeessa etsitään uutta otetta metsäsuunnitteluun. Metsäikkuna 18.2015

Esitykset retkeilyillä ja kokouksissa:

Vähätalo, Heikki Metsälain muutokset 2014. Esitys MoTaSu-hankkeen seminaarissa 28.10.2014

Haara, A. & Kurttila, M. & Ahtikoski, A. Maiseman huomiointi hakkuissa. Kuusamon metsänomistajien retkeily Sotkamossa 8-9.5.2012.

Kurttila, M., Haara, A., Hokajärvi R., Tikkanen J. MoTaSu-hankkeen toimintaa 2011-2014. Esitys ohjausryhmässä 2.10.2014.

Hokajärvi, R., Kurttila, M., Haara, A., Ahtikoski, A. & Hilli A. Ruka-Kuusamo pilotti. Elinkeinolähtöisen, monitavoitteisen metsäsuunnittelun kehittäminen matkailukeskittymässä (MoTaSu). Kuusamon MHY nvaltuuston kokous 12.12.2012.

Hokajärvi R. Ruka-Kuusamo pilotti. Elinkeinolähtöisen, ... hankkeen esittely Metsän metsäsuunnittelun kehittämispäivät 27.11.2012

Posterit. Haara, A., Ahtikoski, A. & Kurttila, M. Maiseman huomiointi hakkuissa. Kuusamon metsänomistajien retkeily Sotkamoon 8.-9.5.2012.

Posterit. Haara, A., Ahtikoski, A. & Kurttila, M. Maiseman huomiointi hakkuissa. Metsäpäivä Kuusamossa.

Posterit. Haara, A., Nivala, V., Kilpeläinen, H., Kurttila, M., Hilli, A., Hokajärvi, R. & Rahkonen, P. Monitavoitteinen maiseman huomioiva metsäsuunnittelu Rukan alueella. Metsäpäivä Kuusamossa.

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU :: oamk.fi

